

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Sociální práce a veřejné opatrovnictví na obci s rozšířenou působností

Jaroslava Zemanová, DiS

Bakalářská práce

Studijní program: Sociální práce a sociální politika se zaměřením
na komunikaci s aplikovanou psychoterapií

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejná

Praha 2022

Prague college of Psychosocial Studies

**Social work and public guardianship
in the municipality with extended scope**

Jaroslava Zemanová, DiS

The Bachelor Thesis

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Hana Hejrná

Prague 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Haně Hejné za ochotu ujmout se vedení mé bakalářské práce, za její cenné rady, připomínky, laskavý přístup a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat respondentům za poskytnutí rozhovoru a obětování jejich cenného času.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vymezením výkonu sociální práce a veřejného opatrovnictví na obcích s rozšířenou působností. V této práci se věnuji výkonu práce v rámci jednotlivých agend, ale současně i pohledu pracovníků v kumulované funkci sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka na výkon své profese a její podmínky. V teoretické části se věnuji jednotlivým kapitolám týkajících se legislativním podmínkám k výkonu této profese, bližšímu popisu výkonu sociální práce a veřejného opatrovnictví a následným kontrolním mechanismům. Empirická část byla realizována formou kvalitativního výzkumu pomocí polostrukturovaného rozhovoru s pěti respondenty, kteří vykonávají obě agendy, jsou tedy v kumulované funkci.

Klíčová slova:

Klient, kumulace funkcí, opatrovanec, opatrovnictví, sociální práce, sociální služby.

Annotation

Bachelor thesis deals defining the performance of social work and public guardianship in communities with extended scope. In this thesis, I focus on the work performance within individual agendas, but at the same time also the workers perspective in the cumulative function of social worker and public guardian on the performance of their profession and its conditions. I focus in the theoretical part the individual chapters related to legislative condition for the performance of this job, a more detailed description of the performance of social work and public guardianship and subsequent control mechanisms. The empirical part was implemented in the form of qualitative research using a semi-structured interview with five respondents which they perform both agendas, so they are in a cumulative function.

Keywords:

Client, function cumulation, guardian, guardianship, social services, social work.

Obsah

Úvod	8
1 Základní pojmy	9
2 Sociální práce.....	11
2.1 Historie sociální práce v ČR	11
2.1.1 Sociální pracovník a legislativa	15
2.2 Definice sociální práce	16
2.3 Výkon sociální práce na obci s rozšířenou působností	18
2.4 Sociální pracovník a vzdělání	19
3 Veřejné opatrovnictví	22
3.1 Historie opatrovnictví.....	22
3.2 Vznik a druhy opatrovnictví.....	22
3.3 Definice a výkon veřejného opatrovnictví	23
3.4 Veřejný opatrovník a vzdělání	25
3.5 Veřejný opatrovník a legislativa	26
3.6 Záležitosti, ve kterých opatrovník není oprávněn jednat	27
3.7 Kontrola a dohled	28
3.8 Zánik opatrovnictví	29
4 Kumulace funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka	31
5 Empirická část	33
5.1 Výzkumné šetření zaměřené na výkon sociální práce a veřejné opatrovnictví v kumulované funkci.....	33
5.2 Výzkumné cíle a otázky	33
5.3 Metoda výzkumného šetření	34
5.4 Plán výzkumu a výzkumný vzorek	34
5.5 Harmonogram, realizace a etika výzkumu	35
5.6 Otázky výzkumného šetření	36
5.7 Aplikace témat výzkumu TV do položených otázek PO	37
5.8 Výsledky výzkumného šetření	37

6	Diskuze	46
	Závěr	49
	Seznam použité literatury	51
	Seznam příloh.....	54
	Přílohy.....	55

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu osobního profesního zaměření ve stávajícím zaměstnání. V roce 2019 jsem byla pověřena veřejným opatrovnictvím a jsou mi tedy obě agendy velmi blízké. Rovněž výkon veřejného opatrovnictví není doposud ukotven v legislativě oproti výkonu sociální práce. Hlavním cílem je získat informace o vymezení profesního zaměření veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka na obci s rozšířenou působností. V teoretické části se budu věnovat krátce historii, popisu agend veřejného opatrovnictví a sociální práce, legislativě, kterou se musí řídit, vzdělání a výkonu samotné práce. Samotnou kapitolou bude kumulace funkcí těchto agend, která je v odborných kruzích často diskutována. V praktické části bude použit kvalitativní výzkum, metoda dotazování, forma polostrukturovaného rozhovoru.

1 ZÁKLADNÍ POJMY

Opatrovanec - jedná se o člověka, kterému je soudem ustanoven opatrovník, znamená to tedy, že je zapotřebí chránit jeho zájmy nebo jehož zájmy je třeba reprezentovat k ochraně zájmu veřejného.

Klient v sociálních službách - je osoba nebo skupina osob, které jsou poskytovány sociální služby poskytovatelem sociální služby z důvodu její nepříznivé sociální situace. Klientem může být jedinec, pár, skupina.

Svéprávnost - (dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §15) svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat), nové označení pro „omezení k právním úkonům“:

- *„Označením osoby jako svéprávné se vyjadřuje, že kdo je s to vlastním;*
- *Jednáním nabývat subjektivní práva a zavazovat se k povinnostem, je osobou svého.*

(Lavický a kol., 2014, s. 138)

Právní jednání - *„Právním jednáním rozumíme takové chování subjektu práva (neboli osoby), jenž je podle ustanovení zákona způsobilé vyvolat právní následky. Právními následky (neboli účinky) jsou vznik a/nebo změna a/nebo zánik práv a/nebo povinností.“* (PRAVNIPROSTOR.CZ, 2022a)

Sociální práce - *„Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů.“* (Matoušek O., 2013)

Opatrovnictví - jedna z forem zastoupení, která slouží k hájení zájmů opatrovaného (MINISTERSTVO VNITRA, 2019).

Zařízení sociálních služeb - *„Sociální službou je činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.“* (Zákon č. 108/2006 Sb. § 3)

Detence - v případě, že klient projeví vážně míněný nesouhlas s umístěním do zařízení sociálních služeb, musí se opatrovník řídit opět zákonem č. 108/2006 Sb. § 91a, kdy může za opatrovance uzavřít smlouvu v případě, že neposkytnutí okamžité pomoci

při řešení nepříznivé sociální situace by v důsledku oslabení nebo ztráty schopnosti z důvodu nepříznivého zdravotního stavu způsobené duševní poruchou ohrozilo jeho život nebo by mu hrozilo vážné poškození zdraví anebo by totéž hrozilo osobám v jeho okolí a nezbytnou podporu a pomoc mu nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením.

2 SOCIÁLNÍ PRÁCE

2.1 Historie sociální práce v ČR

Období 1. světové války přineslo mnoho změn ve všech oblastech života. Kromě transformace průmyslu, nedostatku potravin, zvýšené migrace osob nebo změně demografického vývoje obyvatelstva apod. docházelo k nárůstu nezaměstnanosti, větším počtu onemocnění nebo ke vzrůstajícím tendencím fašismu. Z těchto důvodů si začala být politická reprezentace vědoma potřeby sociální ochrany obyvatel, aby nedocházelo k dalšímu prohlubování těchto politicko-sociálních problémů (Matoušek, 2012). Do roku 1948 byla tehdejší sociální péče zajišťována prostřednictvím kombinace veřejnoprávních a soukromoprávních institucí. Následující tabulka 1 uvádí aktivity zmiňovaných institucí, které ve své publikaci uvádí Matoušek (2012, s. 120-122).

Tabulka 1 Aktivity poskytovatelů veřejnoprávních a soukromoprávních subjektů v ČR

Instituce	Poskytovatelé	Aktivity
Veřejnoprávní subjekty	Obecní samosprávy	Chudinská péče Ústavy pro zprostředkování práce Nemocnice Chorobince Sirotčince Stravovny Denní útulny pro děti Stravovací a ošacovací akce
	Ministerstvo sociální péče	Sociální politika Péče o mládež Péče o válečné poškozence Bytová a stavební péče Ochrana spotřebitelů a družstevníků
	Pojišťovny	Sociální, nemocenská, úrazová
	Stát	Řízená distribuce potravin s nízkými cenami
Soukromoprávní subjekty	Československý červený kříž	Hygiena a zdravotní péče Poradny pro matky s dětmi Útulky rodiček Výchova samaritánů Dětské prázdninové osady Humanitární pomoc Zajišťování otopu
	Dobrovolné spolky	Podpora studentů a chudé mládeže Volnočasové aktivity Ochrana ženských zájmů Boj proti sociálně patologickým jevům

Zdroj: Matoušek (2012, s. 120); vlastní zpracování

Od poloviny 30. let 20. století byla sociální práce pozvednuta na uznávanou profesi, kterou mohli vykonávat pouze kvalifikovaní pracovníci, i když veřejnost tuto činnost vnímala spíše jako amatérskou dobročinnou službu. Jak sám Matoušek uvádí (2012, s. 124), „sociální práce jako specializovaná činnost represivní, preventivní či směřující k odstranění sociálních nedostatků, a to za předpokladu, že je vykonávána na základě odborné přípravy, se od příbuzných oborů (sociální politiky, sociální hygieny, osvěty apod.) liší rozsahem a metodou. Všímá si všech stránek lidské osobnosti, studuje je, organizuje nápravu, racionalizuje ji, zkoumá příčiny i účinky a etizuje ji. Vedle teoretické přípravy je třeba i povahových předpokladů“.

Největší rozdíl ve vývoji sociální práce na území ČR byl poté zaznamenán v období totalitního režimu mezi lety 1948 až 1989 a po společensko-politických změnách v roce 1989. Jak uvádí Navrátil (2012, s. 17), v období totalitního režimu byl vývoj profesního rozvoje sociální práce přerušeny z důvodu ideologického zásahu, kdy po celé desetiletí nedocházelo k teoretickému přemýšlení nad určitými vzniklými jevy ve společnosti, které nebyly pomocí žádného nástroje řešeny. Navrátil dále uspořádal český neboli československý vývoj sociální práce (dále také „SP“) do následujících osmi fází (2012, s. 17):

1) Zkušenostní

- Období do roku 1918;
- Od charitativní činnosti přešla společnost k počátkům sociální práce.

2) Prvorepubliková

- Období do roku 1938;
- Období budování teorie sociální práce a přepracování rakousko-uherského modelu sociální práce, který nově zahrnoval prvky amerického modelu SP.

3) Vojenská (protektorátní)

- Období do roku 1945;
- Období typické pro odstraňování (hašení) problémů ve společnosti se snahou pokračovat kontinuálně zejména v případové práci.

4) Vyrovnávací (poválečná)

- Období do roku 1948;
- Opět tzv. „hasící“ období, jehož cílem bylo vyrovnat se s dopady války na společnost a na jednotlivé občany státu. Do této doby se budovala sociální práce v souladu s vývojem teorie sociální práce ve světě.

5) Decimovací

- Období do roku 1965;
- V tomto období se předpokládalo, že sociální práce nebude potřebná z důvodu očekávaného zániku sociálních problémů ve společnosti.

6) Obnovovací

- Období do roku 1969;
- Velmi krátké období obrody sociální práce.

7) Normalizační

- Období do roku 1989;
- Sociální práce se dostala do zajímavější situace, zejména díky politickým událostem po okupaci v roce 1968. Na jedné straně docházelo k rozvoji sociální práce a k podpoře tohoto rozvoje, na straně druhé se SP stala tzv. rukojmí tehdejšího režimu, jelikož svými činnostmi a službami sloužila totalitnímu režimu (Brnula, 2016);
- V konečné verzi se SP uplatnila jako profese na tehdejším trhu práce. Využívána byla při práci s dětmi, seniory či lidmi s postižením a také v podnicích.

8) Reformovaná

- Období do roku 2006;
- Složitě a dlouhé období transformace sociální práce, která byla zakončena přijetím zákona o sociálních službách (konkrétně Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách), který definitivně změnil nastavení sociálních služeb a dalších služeb vycházejících ze služeb SP;
- Skutečná změna přišla s akceptováním Montrealské definice sociální práce IFSW (International Federation of Social Workers)¹ z roku 2000 a rozvojem komunitních služeb v sociální práci.

Z uvedených charakteristik vyplývá, že sociální práce byla dlouhé roky vnímána pouze jako dočasný podpůrný prostředek pro řešení sociálních problémů ve společnosti. Na významu začala nabývat až po roce 1968. Do té doby zcela chyběla preventivní orientace sociální práce na celou společnost, jejíž sociální problémy byly nejčastěji spojovány převážně s válkou a veškerými vojenskými či politickými opatřeními.

¹ Mezinárodní federace sociálních pracovníků, která se podílela na vzniku Globální agendy pro sociální práci a sociální rozvoj, jejímž cílem bylo posílit profil a viditelnost sociální práce a sociálních věcí, posílit důvěru sociálních pracovníků, informovat společnost o sociálních problémech, zajistit uznávané dovednosti sociálních pracovníků apod. Zdroj: Jones, D. N. & Truell, R., 2012. *The Global Agenda for Social Work and Social Development: A place to link together and be effective in a globalized world*, s. 454.

Dle mého názoru Navrátil (2012) příliš stručně definuje jednotlivé fáze vývoje SP. Neuvádí, kdo konkrétně se rozvojem SP věnoval, jakými metodami nebo postupy byla SP zavedena, zrušena a znovu obnovena. I přesto jeho teorie vedla ke změnám v sociální práci a jejího pojetí.

2.1.1 Sociální pracovník a legislativa

Podmínky pro vykonávání sociální práce a poskytování sociálních služeb se řídí zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Kromě uvedených podmínek týkajících se potřebného vzdělání, poplatků, akreditovaných kurzů a všech náležitostí souvisejících se získáním titulu „sociální pracovník“ existují jisté legislativní možnosti, jakým způsobem a prostřednictvím koho lze sociální práci vykonávat. Lze se domnívat, že právě způsob vykonávání sociální práce určuje přesné označení jejího zacílení. Jedná se například o veřejný prospěch, společenskou (sociální) odpovědnost firem, sociální podnikání, sociální zemědělství nebo církevní sociální práci.

Co se týká veřejného prospěchu, v současné době se mohou právnické osoby zapsat do veřejného registru a obdržet status „veřejně prospěšná organizace“, a to za zákonem stanovených podmínek. Takto veřejně prospěšné organizace se řídí zákonem č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, přičemž mezi jejich vlastnosti musí patřit bezúhonnost osob zapojených do rozhodování o chodu organizace, nabytí majetku z poctivých zdrojů, hospodárné využívání jmění a dosahování obecného blaha díky posláním vlastní činnosti (zakonyprolidi.cz, 2022b, online). Právnické osoby s titulem veřejně prospěšné organizace se zpravidla snaží také o získání titulu „společensky odpovědná firma“, což je koncept nesení odpovědnosti za vlastní vliv na společnost, zaměstnance, komunitu nebo životní prostředí. Hlavní myšlenkou společenské odpovědnosti firem je podporovat udržitelný rozvoj společnosti jako celku, tedy její environmentální, kulturní a sociální oblast (Trnková, 2004). Podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, jsou firmy podnikatelského sektoru v ČR povinny zaměstnávat 4 % osob se zdravotním postižením nebo využít tzv. náhradní plnění², čímž jsou donuceny myslet sociálně (zakonyprolidi.cz, 2022c, online). Sociální podnikání

² Odebírání výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50 % osob se zdravotním postižením nebo zadáváním zakázek těmto zaměstnavatelům, případně odebírání výrobků a služeb od osob se zdravotním postižením, které jsou osobami samostatně výdělečně činnými a nezaměstnávají žádné zaměstnance. Zdroj: Zákon č. 435/2004, Sb., o zaměstnanosti.

je jednou z forem společenské odpovědnosti, avšak s tím rozdílem, že sociální podnik vzniká již za předem daným účelem řešení určitého problému, nedostatku v komunitě nebo absenci sociálních služeb, které by měly adekvátně reagovat na potřeby občanů. Sociální podniky mohou působit jako soukromoprávní podniky ziskové i neziskové. Svou činností jsou podporovány státem, tudíž mohou nejen poskytovat sociální služby, ale také samy na sebe vydělávat (Skovjasa a kol., 2010). Co se týče církevní sociální práce, církevní organizace patří, v čele s Charitou ČR, mezi nejvýznamnější poskytovatele sociálních služeb v ČR. Doležel uvádí hlavní důležitý fakt (2011, s. 52), a to, že církevní sociální práce zahrnuje dvě složky – sociální i zdravotnickou neboli starost o chudé a nemocné, na rozdíl od sociální práce, která působí pouze v sociální sféře.

2.2 Definice sociální práce

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje sociální službu neboli sociální práci jako *„činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení“* (zakonyprolidi.cz, 2022a, online).

Grey (2008, s. 11) vnímá sociální práci jako podporu rozhodování ve společnosti pozdní doby, které nahradí zaměření na řešení problémů. Ferguson (2004, s. 46) vnímá SP jako přesun od emancipace směrem k politice pro život, která více vystihuje témata, se kterými se celá společnost běžně střetává. Navrátil (2014, s. 52) definuje sociální práci jako podporu sebereflexe a reflexe životních podmínek daného člověka, jako pomoc při odhalování významů různých životních situací, jako pomoc při rozvoji porozumění souvislostí mezi životními situacemi a lidským jednáním a také jako pomoc člověku při rozhodování a utváření cenných životních hodnot.

V České republice působí v oblasti sociálních služeb státní správa (ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské a obecní úřady, okresní správy sociálního zabezpečení a úřady práce), obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady výkonem přenesené působnosti, nebo také obce a kraje. Za poskytovatele sociálních služeb a vykonavatele sociální práce jsou považovány územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby, ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami

(zakonyprolidi.cz, 2022a, online). Mezi významné organizace poskytující sociální služby patří Asociace vzdělavatelů v sociální práci, Profesionální komora sociálních pracovníků, Profesionální svaz sociálních pracovníků při Asociaci poskytovatelů sociálních služeb ČR a Společnost sociálních pracovníků ČR, tedy profesní organizace a organizace sdružující vzdělávatele v sociální práci usilující o rozvoj profese sociální práce.

Jednou z významných organizací, která poskytuje pomoc lidem v těžkých sociálních situacích je Člověk v tísni, o.p.s., která pomáhá lidem v tíživých sociálních situacích již od roku 1999 a působí ve 22 zemích světa (clovekvtisni.cz, 2022a, online). Tato organizace je složena z několika zaměstnanců dobrovolníků, kteří nabízejí široké spektrum sociálních a vzdělávacích služeb. Mezi typické činnosti organizace patří například poradenství pro dospělé, a to formou terénní sociální práce, odborného sociálního poradenství nebo sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, případně formou dluhového poradenství. Dalšími typickými činnostmi organizace Člověk v tísni jsou poradenství pro děti a mládež, a to formou předškolních klubů, doučování a mentoringu, kariérního poradenství nebo retro-stipendií, a také analytická činnost, jejímž cílem je zjišťovat příčiny extrémního zadlužení a nalezení cesty k jeho odstranění (clovekvtisni.cz, 2022b, online).

Cílem SP je poskytnout okamžitou a účinnou pomoc, která zároveň vede k získávání potřebných znalostí a dovedností potřebných pro odstranění složité sociální situace. Jednotlivé kroky SP jsou založeny na opatřeních přijatých v prostoru politických rozhodnutí. Jedná se například o podporu bydlení, komunitní péči, o psychiatrické pacienty, péči o děti, studenty, seniory a další osoby, případně celé domácnosti (MPSV, 2017).

Sociální práci zpravidla využívají lidé, kteří ztratili důvěru ve své vlastní schopnosti, nedokážou si své záležitosti zorganizovat, chtějí změnit svůj život, potřebují pomoci finančně nebo psychicky. Aby byla překonána i největší bariéra v cestě za kvalitním vzděláním dětí, jejichž rodiče mají nízké vzdělání a svým dětem nedokážou adekvátně pomoci, nabízí organizace Člověk v tísni návštěvy předškolních klubů, ve kterých se mohou i se svými rodiči připravovat na vstup do klasické mateřské školy. Doučování a mentoring je následně pro děti, které již navštěvují základní školu, a pro děti středních škol je určeno kariérní poradenství. Veškerá tato pomoc je poskytována prostřednictvím dobrovolníků.

Sociální práce má také od roku 1983 oficiálně vyhlášen svůj Světový den sociální práce, který vyhláší Mezinárodní federace sociálních pracovníků ze švýcarského Bernu. Cílem tohoto světového dne je oslavit a připomenout si tradici profese sociální práce a ocenit vybrané nominované sociální pracovníky před všemi zúčastněnými (MPSV, 2017). Za zajímavost lze považovat existenci Asociace vzdělavatelů v sociální práci (dále také „ASVSP“), což je spolek sdružující vysoké a vyšší odborné školy, a také další právnické a fyzické osoby, které nabízí vzdělání v sociální práci na území ČR. Cílem této asociace je zvyšovat odbornou kvalitu vzdělávání v sociální práci v ČR a přispívat k rozvoji profese sociální práce (MPSV, 2017).

2.3 Výkon sociální práce na obci s rozšířenou působností

Především je nutné poznamenat, že sociální pracovník je odborníkem, který je schopen pracovat s nejrůznějšími cílovými skupinami, dle vyhlášky č. 332/2013 Sb., o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka.

- Osoby s různým typem zdravotního postižení;
- Osoby pečující o osoby závislé na jiné osobě;
- Osoby s různým stupněm omezení svéprávnosti k právním úkonům i opatrovníkům;
- Osoby ohrožené sociálním vyloučením;
- Osoby ohrožené rizikovým způsobem života;
- Oběti agrese, trestné činnosti a domácího násilí;
- Nezaměstnaní a osoby s materiálními problémy;
- Osoby bez přístřeší nebo s nejistým a neadekvátním bydlením.

Sociální pracovník na obci dle zakonyprolidi.cz (2022a, online) zajišťuje veškerou sociální činnost ve prospěch jednotlivců, rodin a skupin v nepříznivé sociální situaci. Je povinen zajistit základní sociální poradenství, pomáhá při vyřízení dávek, zprostředkování zaměstnání, bydlení, konzultuje situaci klienta a vytváří společně s klientem návrhy řešení jeho situace. Je nutné podotknout, že spolupráce klienta se sociálním pracovníkem je vždy dobrovolná.

V rámci sociální práce, která je ambulantní i terénní, vykonává sociální pracovník rovněž systematicky, aktivně depistáže a vyhledává osoby ohrožené sociálním

vyločením v celém spádovém území obce a informuje o možnostech využití sociální práce. Provádí sociální šetření v přirozeném prostředí klienta.

V rámci výkonu sociální práce v obci s rozšířenou působností je nutné spolupracovat s obecními, městskými úřady a krajským úřadem.

Mezi další základní povinnosti sociálního pracovníka je zpracování Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka. Tato povinnost je dána zákonem a podléhá kontrole MPSV.

V rámci komunitního plánování je povinen mapovat sociální a návazné služby na území ORP, kdy zpracovává podklady a spolupracuje s krajem při tvorbě Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb.

2.4 Sociální pracovník a vzdělání

Historie profese sociálního pracovníka se vztahuje až ke konci 19. století a počátku 20. století, kdy docházelo k prvním pokusům o výcvik sociálních pracovníků ve filantropických a charitativních organizacích. Oficiální povolání „sociální pracovník“ se datuje k roku 1920, kdy na pracovní místa nastupovali první absolventi Vyšší školy sociální péče v Praze, pouhé dva roky po jejím založení. O rok později, tedy v roce 1921, vznikla v České republice Společnost sociálních pracovníků, která však v důsledku 2. světové války musela svou činnost ukončit. K jejímu znovuoobnovení došlo až po skončení války v roce 1945. Poté došlo ještě jednou k ukončení činnosti společnosti, ale díky vysoké aktivitě sociálních pracovníků se tato společnost sloučila se Společností zdravotních sester, spadající pod lékařskou Purkyňovu společnost, kde již tvořili sociální pracovníci samostatnou sekci a působili takto až do roku 1989. Ke konci zmiňovaného roku vzniklo Fórum sociálních pracovníků, kteří se tímto způsobem snažili zřídit samostatnou společnost. Následující rok 1990 se tak nesl ve znamení vítězství sociálních pracovníků, kteří svou neustálou snahou docílili vzniku samostatné Společnosti sociálních pracovníků ČR (dále také „SSP ČR“), registrované jako občanské sdružení. V současné době má tato společnost 295 členů z celé ČR, kteří zde pracují dobrovolně a svými výkony pomáhají rozvíjet sociální práci a uznání profese sociálních pracovníků (MPSV, 2017).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, definuje sociálního pracovníka jako osobu, která „*vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.*“ (zakonyprolidi.cz, 2022a, online).

Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je jeho bezúhonnost, plná svéprávnost a zdravotní a odborná způsobilost, přičemž za odbornou způsobilost je považováno vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání zaměřené na sociální práci, sociální pedagogiku, sociální a humanitární péči apod. Pracovníci sociálních služeb jsou rozděleni do několika skupin, a to na sociální pracovníky za podmínek stanovených zákonem, na pracovníky v sociálních službách, na zdravotnické pracovníky, na pedagogické pracovníky a na manželské či rodinné poradce a další odborné pracovníky, kteří přímo poskytují sociální služby. Mezi sociální pracovníky patří dále také dobrovolníci, jejichž podmínky poskytování sociální práce se řídí zvláštním právním předpisem a svou činnost mohou provádět ve kterékoli zmíněné skupině okruhu pracovníků (zakonyprolidi.cz, 2022a, online). Matoušek dále dodává (2021, s. 20), že na otázku specializace sociálních pracovníků existuje mnoho odborných odpovědí. Zdůrazňuje, že nevyhnutelným trendem ve specializovaných službách je specializace pracovníků, přičemž plné specializace nelze dosáhnout během systematického vzdělávání ve školách, ale pouze postgraduálním vzděláváním v kombinaci s praxí (Matoušek, 2021).

Mezi osobní a profesionální předpoklady sociálních pracovníků při výkonu jejich funkce patří podle Řezníčka (2000, s. 26) nejen odborné vzdělání, doplněné celoživotním vzděláváním, ale také zdatnost, inteligence, empatie, komunikační dovednosti, důvěryhodnost a citová vyrovnanost. Matoušek dodává (2003, s. 156), že sociální pracovník musí mít všeobecný přehled o různých věkových kategoriích lidí, kteří se ocitnou v těžké sociální situaci, a také musí umět pracovat nejen s klienty a jejich rodinami, ale také s dalšími skupinami (školní třídy, skupiny lidí v ústavních a vězeňských zařízeních, místní komunity apod.). Mimo jiné se sociální pracovník

zpravidla podílí také jako expert při přípravě určitých zákonů a vyhlášek nebo se jako oponent k vybraným návrhům vyjadřuje.

Zastupováním sociálních pracovníků na vrcholné úrovni, vytvářením podmínek pro zvyšování jejich profesní způsobilosti a prosazováním uznání sociální práce jako vysoce profesionálního oboru se zabývá Profesionální komora sociálních pracovníků z.s. (dále také „PKSP“). Jedná se o zastřešující zájmovou organizaci pro sociální pracovníky, která kromě uvedených činností, vytváří síť sociálních pracovníků napříč všemi obory sociální práce, organizuje pravidelná setkání samotných sociálních pracovníků z ČR, vyřizuje členství v odborných společnostech a zajišťuje publikační činnost týkající se sociální práce sociálních pracovníků (MPSV, 2017).

Sociální pracovník při výkonu sociální práce na obci je povinen složit zkoušku odborné způsobilosti dle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů.

3 VEŘEJNÉ OPATROVNICTVÍ

3.1 Historie opatrovnictví

V historii najdeme záznam o opatrovnictví v římském právu, které rozlišovalo dvě formy starostlivosti o člověka, a to poručenství a opatrovnictví. Ovšem poručenství existovalo pouze pro ženy a nedospělé jedince, kdežto opatrovnictví bylo určeno osobám, které by se mohly díky duševní chorobě a marnotratnictví dostat do života ohrožující situace. Podle římského práva byl totiž marnotratník osobou, která byla považována za duševně chorou.

Počátkem 20. století byl vydán Řád o zbavení svéprávnosti (Císařské nařízení č. 207/2016 ř.z., Řád o zbavení svéprávnosti, ASPI, 2016), který zavádí instituci tzv. dočasného opatrovníka, tedy člověka, který jedná v zájmu osob zbavených svéprávnosti. Rovněž zavádí dvoustupňový postup, tedy prvotní omezení svéprávnosti a určení rozsahu, až teprve poté se rozhoduje o ustanovení opatrovníka.

V šedesátých letech 20. století bylo opatrovnictví upraveno Občanským zákoníkem vydaným v roce 1964 a Občanským soudním řádem vydaným v roce 1963.

3.2 Vznik a druhy opatrovnictví

Opatrovníka jmenuje soud, který zároveň určí rozsah jeho práv a povinností. Opatrovníkem může být příbuzný, osoba blízká, která je s opatrovaným v úzkém kontaktu a má o opatrovaného dlouhodobý a vážný zájem, v neposlední řadě osoba, kterou navrhl sám opatrovaný. V takovém případě je tedy taková osoba tzv. soukromý opatrovník. Pokud soud rozhodne, že to není možné, jmenuje jinou osobu nebo veřejného opatrovníka. (zakonyprolidi.cz, 2022b, online).

Opatrovník může být jmenován z několika důvodů:

- Opatrovnictví bez omezení svéprávnosti;
- Opatrovnictví při omezení svéprávnosti;
- Opatrovnictví pro správu jmění;

- Opatrovnictví nezletilého dítěte (NOZ, § 943);
- Kolizní opatrovník - jmenován soudem v případě střetu zájmu opatrovníka s opatrovancem, např. soukromý opatrovník a opatrovaný jsou oba účastníci dědického řízení po příbuzném.

Opatrovnictví dle vztahu k opatrovanci:

- Opatrovník soukromý;
- Opatrovník veřejný.

3.3 Definice a výkon veřejného opatrovnictví

Principem veřejného opatrovnictví je starost o naplnění opatrovancových práv, chrání jeho zájmy. Jedná v rozsahu omezení stanoveném soudem, zastupuje opatrovaného v právních záležitostech. Veřejný opatrovník je ustanoven soudem ve chvíli, kdy pro opatrovaného nebyla nalezena jiná vhodná osoba z blízkých osob (čímž se myslí osobu fyzickou, zpravidla jde o osobu blízkou – příbuznou osobě opatrovance).

Role opatrovníka by měla spočívat v zajištění a dohledu nad tím, zda je opatrovanci zabezpečena veškerá podpora, aby mohl žít co nejvíce samostatně, aby mohl uplatňovat svá občanská a osobní práva a měl dostatečné vztahové zázemí. Opatrovník ve výkonu své práce, dle Úlehly (2009), vystupuje jako zástupce státu, představitel většiny a většinové kultury, rozhoduje o občanských právech klienta, představuje kritéria normality.

Mezi základní povinnosti výkonu veřejného opatrovnictví patří dle zákona č. 89/2012 Sb., § 466 - § 467 NOZ:

- Vyhotovit do 30. 6. každoroční vyúčtování soudu (toto vyúčtování by mělo být předloženo i opatrovnické radě, pokud je zřízena, a opatrovanci);
- V případě správy jmění opatrovance vyhotovit soupis jmění do dvou měsíců od jmenování a doručit je výše zmíněným subjektům;
- Udržovat s opatrovancem vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení – mít tedy neustále přehled o opatrovaném, nejlépe si domluvit pravidelné návštěvy v kanceláři, ale rovněž i v přirozeném prostředí opatrovaného;

- Projevovat o opatrovance skutečný zájem - opatrovník by měl být partnerem opatrovanému, jakýmsi manažerem, průvodcem a koučem, aby mohl později lépe reflektovat případné posuny ve stavu opatrovaného;
- Dbát o zdravotní stav opatrovance, starat se o naplnění opatrovancových práv a chránit jeho zájmy;
- Vysvětlovat opatrovanci srozumitelně povahu a následky rozhodnutí;
- Hospodařit s majetkem opatrovance;
- Spolupracovat s opatrovnickým soudem;
- Dbát, aby způsob opatrovancova života nebyl v rozporu s jeho schopnostmi a aby nelze-li tomu rozumně odporovat, odpovídal i zvláštním opatrovancovým představám.

V praxi je ovšem tento výkon veřejného opatrovnictví mnohem podrobnější, viz níže.

Veřejný opatrovník nejčastěji získává informace o novém opatrovanci, a to především z těchto dokumentů:

- Usnesení;
- Rozsudek;
- Znalecký posudek;
- Spis, je-li již vytvořen.

Veřejný opatrovník provádí u nového opatrovance sociální šetření a zjišťuje zejména:

- Zda pobírá důchod či jiný příjem;
- Zda má dluhy;
- Zda má doklady;
- Zda má zajištěnou stravu;
- Zda má lékaře;
- Zda užívá léky.

Veřejný opatrovník zajišťuje opatrovanému základní a jiné potřeby:

- Vyřizuje rodný list a jiné doklady, které jsou nezbytné;
- Doprovází opatrovaného při nákupu;
- Zajišťuje přijetí do sociální služby;

- Zajišťuje hledání bydlení;
- Vyplácí finanční částku určenou soudem.

3.4 Veřejný opatrovník a vzdělání

Veřejným opatrovníkem zde rozumíme obec, kterou určil příslušný soud ve svém rozhodnutí. Veřejným opatrovníkem se tedy stává starosta nebo jiný jím pověřený zaměstnanec, který musí splňovat předpoklady jako např. zkoušku odborné způsobilosti, dle vyhlášky č. 173/2017/ Sb., kterou se mění vyhláška č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávních celků, ve znění pozdějších předpisů.

Nyní v České republice neexistuje žádná legislativa, která by jasně definovala požadavky na způsobilost veřejného opatrovníka. Vzhledem k tomu, že opatrovnictví vykonává úředník obce, je proto nezbytné, aby splňoval tyto podmínky (MVČR, 2019):

- Má střední vzdělání s maturitou;
- Je bezúhonný;
- je plně svéprávný;
- Je státním občanem České republiky;
- Úspěšně absolvoval zkoušku odborné způsobilosti pro výkon opatrovnictví.

Krajské úřady mají pro obce nezastupitelnou roli při výkonu jakési dozorčí funkce, kromě kontrolní činnosti vykonávají pro obce i činnost metodickou. Jedná se především o konzultace konkrétních obcí a pomoc při řešení složitých opatrovnických případů. Krajské úřady pravidelně pořádají pracovní setkání, semináře, diskuze u kulatého stolu, metodické dny, kde se tato setkání konají. Z těchto setkání vznikají metodické příručky či doporučení pro obce vykonávající funkci veřejného opatrovnictví.

Veřejný opatrovník je vlastně neustále pod tlakem, aby se ve své profesi neustále zdokonaloval, a to ze strany institucí, zaměstnavatele i klientů. Měl by proto dbát více na psychohygienu a péči o svoji osobnost, neboť jeho osobnostní předpoklady pro výkon své profese jsou:

- Empatie;
- Autorita (nastavení pravidel versus nadvláda);

- Důvěra (vůči opatrovníkovi i opatrovanci);
- Všestrannost – je manažerem pro všechno;
- Umění rychle se rozhodnout;
- Umění nést zodpovědnost;
- Zachovat si vlastní identitu;
- Umění oddělit pracovní život od osobního;
- Psychickou vyrovnanost s fungujícím rodinným zázemím;
- Umění jednat s nadhledem;
- Schopnost pracovat pod tlakem.

3.5 Veřejný opatrovník a legislativa

Nejdůležitější věcí v problematice veřejného opatrovnictví je bezesporu fakt, že doposud neexistuje zákon upravující výkon veřejného opatrovnictví. Tak jako se sociální pracovník řídí zákonem o sociálních službách, veřejný opatrovník se řídí metodikami jednotlivých krajů. Protože každý krajský úřad má jiné postupy a doporučení, není přístup a výkon veřejného opatrovníka jednotný, čímž je ovlivněna nejen práce opatrovníka, ale rovněž bezpečí a důvěra opatrovaného.

Základní právní předpisy kromě zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále OZ), existují i další právní předpisy a dokumenty upravující opatrovnictví a svéprávnost, např.:

- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů;

- Zákon č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů;
- Webové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva spravedlnosti ČR, Veřejného ochránce práv a Přílohu 3.

Všemi těmito předpisy se musí opatrovník řídit, umět je správně používat a aplikovat. Mnohdy řeší za opatrovance situace, kdy by měl být expertem na veřejné i soukromé právo.

3.6 Záležitosti, ve kterých opatrovník není oprávněn jednat

Dle zakonyprolidi.cz (2022b) § 458 „není oprávněn za zastoupeného právně jednat v záležitostech týkajících se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv, jakož i porizení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání.“

Opatrovník rovněž dle zakonyprolidi.cz (2022b) nemůže odejmout opatrovanci věc zvláštní obliby, ovšem pokud by to neohrožovalo opatrovancův život nebo zdraví. Věc zvláštní obliby musí být opatrovanci ponechána i v případě umístění ve zdravotnickém zařízení nebo zařízení sociálních služeb.

V zákoně je rovněž uveden výčet dle zakonyprolidi.cz (2022b) § 483, ve kterém uvádí, že opatrovník bez souhlasu soudu nesmí vyslovit souhlas se změnou osobního stavu opatrovance.

Je-li opatrovník správce jmění opatrovance, nesmí bez souhlasu soudu zavázat opatrovance k plnění některému z členů opatrovnícké rady nebo osoby tomuto členu blízké, nabytí pro opatrovance nemovitou věc nebo podíl na ní, nebo ji zcizit. Obdobný postup platí i pro obchodní závody či prodej či nabytí jiných cenných papírů. Odmítnout dědictví nebo jiné plnění z pozůstalosti. Uzavřít za opatrovance smlouvu zavazující k trvalému nebo dlouhodobému plnění v době na tři roky. Tato povinnost je nutná i v případě uzavření smlouvy k poskytování sociálních služeb. Zavázat opatrovance k bezúplatnému plnění jiné osobě. Zde by se ovšem muselo prokázat, že se jedná o dar poskytnutý k obvyklé příležitosti podle zásad slušnosti v přiměřeném rozsahu a opatrovanec je schopen úsudku a projevil s darem souhlas. Neschválil-li to soud, nesmí opatrovník nabytí nebo zcizit majetek v hodnotě převyšující částku odpovídající

pětisetnásobku životního minima. Přijmout nebo poskytnout půjčku, úvěr nebo jistotu v hodnotě částky uvedené výše. (zakonyprolidi.cz, 2022b, online).

3.7 Kontrola a dohled

V této kapitole bych ráda krátce přiblížila, jak probíhá kontrola činnosti veřejného opatrovníka, neboť v celkovém pohledu na výkon kumulované funkce v pozdější kapitole nám dokreslí míru odpovědnosti obou agend.

Jak jsem již zmínila, soud ustanovuje opatrovníka a je tedy orgánem, který dohlíží nad řádným výkonem opatrovníka dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Opatrovník podává pravidelné zprávy soudu o hospodaření, o životě opatrovance, ale také žádá soud o schválení tzv. právního jednání, které je vždy v zájmu opatrovance. Pro příklad se jedná např. o prodej majetku, podpis smlouvy v rámci změny sociální služby nebo schválení vysoké částky za pobyt v lázních.

V případě neplnění povinností může soud opatrovníka odvolat a ustanovit jiného.

Veřejný opatrovník rovněž podléhá kontrole ze strany krajského úřadu za základě ustanovení § 67 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů, krajský úřad vykonává kontrolu přenesené působnosti svěřené orgánům obcí, proto ve vztahu k obsahu a znění uvedeného ustanovení § 67 lze výkon opatrovnictví obcemi kontrolovat a metodicky vést ze strany krajských úřadů (Veřejné opatrovnictví, praktický průvodce a rádce úředníka, 2019). Z toho plyne, že by měl krajský úřad metodicky vést a podporovat činnost veřejného opatrovníka. V praxi je patrné, že každý krajský úřad má jinou metodickou příručku a jiné metodické vedení.

Dalším typem kontroly opatrovníka je tzv. opatrovnická rada. Aby mohla opatrovnická rada vzniknout, je důležité prokázat, že její členové jeví o zájmy opatrovance dlouhodobý a vážně míněný zájem. O ustanovení opatrovnické rady může požádat osoba blízká opatrovance a jeho přátelé. Sám opatrovník nemůže být členem opatrovnické rady. NOZ § 474 uvádí, že opatrovnická rada má alespoň tři členy. Opatrovnická rada zasedá nejméně jednou za rok, kde projednává mimo jiné i roční zprávu, kterou opatrovník posílá nejpozději do 30. června i k soudu, ale také správu

jmění. Bez souhlasu opatrovnické rady nesmí opatrovník například rozhodnout o změně bydliště. Není-li opatrovnická rada ustanovena, rozhoduje o právních jednáních soud.

Posledním významným typem kontroly opatrovnictví, konkrétně veřejného opatrovnictví, je veřejný ochránce práv (dále jen VOP). Vzhledem k tomu, že výkon veřejného opatrovnictví je v přenesené působnosti, náleží VOP zabývat se stížnostmi na veřejného opatrovníka a může v rámci své vlastní aktivity provádět šetření.

Podnět k prošetření nebo stížnost na výkon veřejného opatrovníka může podat prakticky kdokoliv. VOP je povinen se tímto podáním zabývat, jsou-li však dodrženy zákonem stanovené předpoklady.

„Výsledkem šetření veřejného ochránce práv sice není vykonatelné rozhodnutí, jako v případě soudního rozhodnutí, přesto má jeho šetření a závěr učiněný ve stanovisku významný vliv na řešení konkrétní situace. Mezi nejčastější problémy, se kterými se veřejný ochránce práv setkává při řešení stížností na obce jako veřejné opatrovníky, patří především zajištění vhodného ubytování (sociální služby) pro opatrovance, rozhodnutí o přemístění opatrovance z přirozeného prostředí do pobytové sociální služby, umístění opatrovance do neregistrované pobytové sociální služby, nečinnost opatrovníka při splácení dluhu opatrovance, rozhodování za opatrovance.“ (MVČR, 2019).

3.8 Zánik opatrovnictví

V první řadě opatrovnictví zaniká smrtí opatrovance. Opatrovník je tedy povinen doručit soudu a opatrovnické radě, je-li zřízena, zprávu o konečném vyúčtování správy jmění opatrovance. V praxi opatrovníci ruší trvalé platební příkazy na úhradu sociálních služeb za opatrovance a jednájí tak, aby nedošlo k újmě vlastnictví jiného, např. osob, které s opatrovanci žijí ve společně domácnosti nebo k nim mají jiné závazky. Opatrovnictví zaniká rovněž i odvoláním opatrovníka. Soud jej může odvolat na žádost opatrovance nebo z vlastního rozhodnutí v případě, že opatrovník neplní řádně své povinnosti. Zároveň však opatrovanci jmenuje nového opatrovníka. Opatrovnictví nezaniká v případě smrti nebo odvoláním opatrovníka. V těchto případech totiž opatrovnictví automaticky přechází na veřejného opatrovníka, tj. na obec,

kde se opatrovanec dlouhodobě zdržuje, a to do doby, dokud soud nejmenuje opatrovanci nového opatrovníka. (zakonyprolidi.cz, 2022b, online).

4 KUMULACE FUNKCÍ VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA A SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Kumulace obou agend sociální práce a veřejného opatrovnictví je v praxi velmi častá. Důvodů je dle vedených debat hned několik.

- Vysoká časová náročnost obou profesí;
- Nemožnost oddělit přesně agendy, např. časově, v dokumentaci;
- Pro nadřízené nebo kolegy nesrozumitelnost mezi agendami;
- Ne každý klient potřebuje sociální intervenci;
- Vysoké nároky na specifické znalosti obou profesí;
- Povinnost opatrovníka není přesně vydefinována a mnohdy ani soudem;
- Pro malé obce jednoznačná snaha ušetřit.

Dle Zpravodaje sociální práce (č. 4/2019, s. 41) veřejný opatrovník nemusí splňovat odborné vzdělání na základě zákona o sociálních službách a lze jej tedy zařadit do 9. platové třídy ve srovnání s 10. a 11. třídou v případě sociálních pracovníků. Obecně lze říci, že díky tomu (zpravidla v případě menších obcí) dochází ke kumulaci uvedených dvou funkcí, aby díky tomu mohl daný pracovník dosáhnout na vyšší platovou třídu. Dle Zpravodaje sociální práce (č. 4/2019, s. 14) by bylo ideálním stavem, aby se obě agendy rozdělily, neboť jsou to dvě rozdílná povolání s rozdílnou náplní práce, rozdílným zdrojem financování a zařazení v katalogu prací. Obě povolání jsou však na sobě téměř závislá a je nutná úzká spolupráce. Domnívám se tedy, že je nutné jakési „lidské nebo proklientské“ nastavení pracovníka v kumulované funkci, aby péči o klienta zabezpečil z hlediska obou agend řádně.

Obě agendy jsou pro výkon velmi náročné. Srovnáme-li je z hlediska výše kompetencí, jednoznačně bude mít veřejný opatrovník vyšší kompetence než sociální pracovník, minimálně v právu na informace o zdravotním stavu a přístupu k informacím, žádosti o součinnost ve spolupráci např. s policií nebo jinými institucemi. Tyto instituce mnohdy žádosti sociálního pracovníka nemusí vnímat jako směrodatné. Od veřejného opatrovníka se však očekává mnohdy více, než je schopen vykonat. Neodborná veřejnost vnímá opatrovníka jako člověka, který má nad problémovým klientem absolutní moc, a proto tedy návrh na omezení svéprávnosti je pro mnoho lidí v odborné i neodborné veřejnosti vnímáno jako jediné možné řešení, neboť veřejný opatrovník

klienta „zkrotí“, což není v rámci jeho kompetencí možné. Vnímám zde tedy velký nátlak na pozici veřejného opatrovníka.

5 EMPIRICKÁ ČÁST

5.1 Výzkumné šetření zaměřené na výkon sociální práce a veřejné opatrovnictví v kumulované funkci

Tato kapitola se zaměřuje na empirickou část bakalářské práce, ve které se pokusím popsat postup, který jsem zvolila pro získání informací potřebných k výzkumu. V této kapitole blíže stanovím cíl výzkumu a hlavní výzkumnou otázku a rovněž popíši techniku a způsob sběru potřebných dat. Tato kapitola se bude zabývat výsledky výzkumného šetření.

5.2 Výzkumné cíle a otázky

Hlavním cílem bylo získat informace o vymezení profesního zaměření veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka na obci s rozšířenou působností. Výsledky kvalitativního výzkumu by tedy mohly zodpovědět na tuto výzkumnou otázku.

- Jak je v praxi obcí s rozšířenou působností uplatňován výkon opatrovnictví a sociální práce?

V souvislosti s touto otázkou se nabízí další témata výzkumu (dále jen TV) v souvislosti s kumulací funkcí.

TV1 Odpovídá realita výkonu práce rozvržení pozic v pracovní smlouvě?

První téma si klade za úkol objasnit poměr praxe výkonu sociální práce (dále jen SP) a veřejného opatrovnictví (dále jen VO) v souvislosti s požadovaným výkonem směrem od zaměstnavatele.

TV2 Je reálné neupřednostňovat pouze jednu agendu z VO a SP?

Cílem druhého tématu je zjistit, zda je v praxi možné striktně oddělit tyto dvě agendy.

TV3 Jaké výhody a nevýhody vnímají respondenti v rámci výkonu VO a SP?

Třetí téma sleduje pohled respondentů na kumulaci funkcí VO a SP.

TV4 Jaké jsou podmínky pro výkon VO a SP

Cílem čtvrtého tématu je přiblížit podmínky a nároky k výkonu VO a SP.

5.3 Metoda výzkumného šetření

K získání potřebných informací jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Za kvalitativní výzkum je někdy považován jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických výzkumných metod. Během výzkumu získáváme všechna data, nalézáme pravidelnosti, které mezi nimi existují. Z důvodu možnosti změn otázek během výzkumu je považován za pružný typ výzkumu, v jehož průběhu mohou vzniknout nové hypotézy a nové výzkumné otázky. Hypotéza nestojí na počátku výzkumu, je odhalena v závěrečné fázi. Výzkum umožňuje jít hlouběji do zkoumaného tématu, přinést o zkoumaném jevu co nejvíce možných informací a zároveň během výzkumu rozšířit téma. Úkolem výzkumníka je odhalit, jak sami respondenti vnímají určitou situaci a které důvody je vedou k určitému jednání, ale zároveň musí kreativně vytvářet situaci tak, aby bylo dosaženo zkoumaného cíle, bez nároků na stejný nebo předem vymyšlený způsob, jak k tomuto cíli dospět. Situace výzkumu by měla probíhat v dialogu, tedy spoluutvářená oběma stranami. Nevýhodou může být získání subjektivního dojmu a nemožnost zobecňování výsledků, ovlivnění výsledků výzkumníkovými preferencemi, časově náročnější sběr dat (Hendl, 2008).

Výzkum jsem realizovala pomocí metody dotazování a zvolila jsem nástroj polostrukturovaného rozhovoru. Tento typ dotazování jsem zvolila z důvodu možné flexibility, kdy jsem měla předem stanovené otázky, ale měla jsem možnost se dodatečně doptat nebo měnit pořadí.

5.4 Plán výzkumu a výzkumný vzorek

Respondenty jsem si vybrala v obcích s rozšířenou působností ve čtyřech krajích České republiky, konkrétně Libereckého, Zlínského, Moravskoslezského a dva úřady městské části Praha. Záměrně jsem zvolila jiné kraje, neboť mne zajímalo, jak velké rozdíly budou na obcích v různých krajích patrné. Níže předkládám stručnou charakteristiku respondentů.

Tabulka 2: Charakteristika respondentů

Tabulka č. 2	Charakteristika respondentů				
Respondent	Pohlaví	Věk	Doba výkonu práce na OU	Vzdělání	Kraj
1	žena	29	2	VŠ	Zlínský
2	žena	55	12	VŠ	Moravskoslezský
3	žena	36	3	VŠ	UMČ Praha
4	žena	42	7	VŠ	Liberecký
5	muž	44	5	VŠ	UMČ Praha

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhovory s respondenty probíhaly po telefonické domluvě, kdy si všichni respondenti vyžádali zaslání otázek e-mailem v předstihu, aby si stihli připravit odpovědi. Všichni respondenti požádali o možnost zachování anonymity a uveřejnění pouze názvu kraje. Záměrně jsem vybírala respondenty, o nichž jsem věděla, že vykonávají kumulovanou funkci veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Telefonicky jsem oslovila celkem 8 respondentů, souhlas k rozhovoru mi udělilo 5. Převážný důvod odmítnutí byl, že jsou ve své práci vysoce vytíženi. Před samotným zahájením rozhovoru mi byl respondentem v audiozáznamu udělen informovaný souhlas, který je nedílnou součástí rozhovoru.

5.5 Harmonogram, realizace a etika výzkumu

Bakalářská práce byla vypracována v době květen až červenec 2022. V průběhu tohoto období jsem zjišťovala ochotu a možnosti provedení rozhovorů, neboť jsem plánovala, že oslovím kolegy opatrovníky rovněž i mimo Prahu a Středočeský kraj. V rámci telefonického rozhovoru s respondenty jsem všechny seznámila s průběhem a cílem závěrečné práce. Rovněž byli všichni seznámeni s faktem, že v průběhu rozhovoru mohou kdykoliv bez udání důvodu ukončit spolupráci na výzkumu. Dva rozhovory probíhaly telefonicky z důvodu nedostatku časové dotace na straně opatrovníka a další rozhovory probíhaly v kancelářích opatrovníků. Vzhledem k citlivému a velmi debatovanému tématu v odborné veřejnosti jsem nabídla možnost anonymizace, kterou

všichni respondenti okamžitě přijali. Žádný z respondentů během rozhovoru neodstoupil.

5.6 Otázky výzkumného šetření

V souladu s hlavním cílem výzkumu jsem zformulovala otázky polostrukturovaného rozhovoru, které znějí:

- 1) Jakým způsobem máte v pracovní smlouvě ošetřen výkon VO a SP?
- 2) Kolik opatrovanců máte v péči?
- 3) Kolik opatrovníků je na obci?
- 4) Jaké je rozvržení pracovní doby?
- 5) Vnímáte střet zájmu v kumulaci funkcí, a pokud ano, tak v čem?
- 6) Spolupracujete s právním oddělením?
- 7) Je nutnost splnit Zkoušku zvláštní odborné způsobilosti pro výkon obou agend?
- 8) Kolik času z pracovní doby věnujete výkonu VO a kolik SP?
- 9) Jaké vidíte klady a jaké zápory v kumulaci funkcí?
- 10) Jaká je zastupitelnost v případě, že nebudete na úřadě.
- 11) Musel/a jste někdy v souvislosti s kumulací funkcí řešit etické nebo jiné dilema?

5.7 Aplikace témat výzkumu TV do položených otázek PO

Tabulka 3: Aplikace témat

Tabulka č. 2				
Hlavní výzkumný cíl - HC	Výzkumná otázka - VOT	Témata výzkumu - TV	Technika	Položené otázky - PO
vymezení profesního zaměření veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka na obci s rozšířenou působností	Jak je v praxi obcí s rozšířenou působností uplatňován výkon opatrovnictví a sociální práce	T1 Odpovídá realita výkonu práce rozvržení pozic v pracovní smlouvě?	Polostrukturovaný rozhovor	PO1 - 1. Jakým způsobem máte v pracovní smlouvě ošetřen výkon VO a SP?
		T4 Podmínky pro výkon VO a SP		PO2 - 2. Kolik opatrovanců máte v péči?
		T4 Podmínky pro výkon VO a SP		PO3 - 3. Kolik opatrovníků je na obci?
		T1 Odpovídá realita výkonu práce rozvržení pozic v pracovní smlouvě?		PO4 - 4. Jaké je rozvržení pracovní doby?
		T3 Jaké výhody a nevýhody vnímají respondenti v rámci výkonu VO a SP		PO5 - 5. Vnímáte střet zájmu v kumulaci funkcí a pokud ano, tak v čem?
		T4 Podmínky pro výkon VO a SP		PO6 - 6. Spolupracujete s právním oddělením?
		T4 Podmínky pro výkon VO a SP		PO7 - 7. Je nutnost splnit ZOZ pro výkon obou agend?
		T2 Je reálné neupřednostňovat pouze jednu agendu z VO a SP?		PO8 - 8. Kolik času z pracovní doby věnujete výkonu VO a kolik SP?
		T3 Jaké výhody a nevýhody vnímají respondenti v rámci výkonu VO a SP		PO9 - 9. Jaké vidíte klady a jaké záporů v kumulaci funkcí?
		T4 Podmínky pro výkon VO a SP		PO10 - 10. Jaká je zastupitelnost v případě, že nebudete na úřadě.
		T2 Je reálné neupřednostňovat pouze jednu agendu z VO a SP?		PO11 - 11. Muse/á jste někdy v souvislosti s kumulací funkcí řešit etické nebo jiné dilema?
		T3 Jaké výhody a nevýhody vnímají respondenti v rámci výkonu VO a SP		PO11 - 11. Muse/á jste někdy v souvislosti s kumulací funkcí řešit etické nebo jiné dilema?

Zdroj: vlastní zpracování

V průběhu rozhovoru vyplynula 4 témata výzkumu TV, která jsem rozdělila do 11 otázek. První téma výzkumu je rozděleno do otázek 1 a 4. Druhé téma výzkumu je rozděleno do otázek 8 a 11. Třetí téma výzkumu do otázek 5, 9. Čtvrté téma výzkumu do otázek 6, 7 a 10. Během rozhovoru bylo položeno celkem 11 otázek.

5.8 Výsledky výzkumného šetření

V této kapitole se budu věnovat analýze a popisu názorů veřejných opatrovníků, které jsem získala pomocí kvalitativního výzkumu, polostrukturovaného rozhovoru. Vytvořila jsem si pomocnou tabulku č. 3 (viz Příloha), kde jsem si uspořádala odpovědi jednotlivých respondentů a zaznamenávala shodné odpovědi nebo podobné odpovědi a z nichž následně vyplynula dílčí témata výzkumu.

TV1 Odpovídá realita výkonu práce rozvržení pozic v pracovní smlouvě?

Cílem prvního tématu bylo objasnit poměr praxe výkonu SP a VO v souvislosti s požadovaným výkonem ze strany zaměstnavatele. Konkrétně to tedy znamená, jak je v pracovní smlouvě přesně ukotven výkon práce VO a SP a jak to vnímají konkrétní zaměstnanci. V první otázce (Jakým způsobem máte v pracovní smlouvě ošetřen výkon VO a SP?) tohoto tématu nedošlo k žádné shodě. Každý respondent uvedl jiné ukotvení v rámci pracovní smlouvy. Zajímavé je sledovat výši úvazků v jednotlivých krajích na výkon VO v závislosti na počtu opatrovanců. Je tedy zřejmé, že počty opatrovanců mohou do jisté míry ovlivňovat výši úvazků VO.

V druhé otázce tématu (Jaké je rozvržení pracovní doby?) došlo k absolutní shodě všech pěti respondentů. Otázka byla zprvu nepochopena, respondenti neuměli otázku uchopit a nevěděli, jak konkrétně na ni mohou odpovědět. Vysvětlila jsem tedy, že je opravdu otevřená „fantazii se meze nekladou“. Přesto došlo k absolutní shodě ve smyslu, že mají pracovní dobu pružnou. Zajímalo mne však, zda pracovní dobu rozdělují na poměr výkonu SP a VO. Všichni se shodli na stejné odpovědi, tedy, že takové rozvržení pracovní doby nemají a je pro ně důležité to, co dělají pro opatrovaného v danou chvíli a co je pro opatrovaného prioritní.

Shrnutí TV1

Objasnili jsme si, že každý úřad má dle potřeb daného regionu nastavený jiný poměr výkonu SP a VO. Je možné usoudit, že je takové rozvržení nastaveno dle počtu opatrovanců. V praxi ale všichni respondenti shodně hovoří o tom, že nerozlišují, v jakou dobu a jak přesně dodržují poměr výkonu VO a SP, který je nastaven zaměstnavatelem.

TV2 Je reálné neupřednostňovat pouze jednu agendu z výkonu VO a SP?

Záměrem druhého tématu je zjistit, zda je v praxi možné striktně oddělit tyto dvě rozdílné agendy. Tomuto tématu se věnují dvě otázky (Kolik času z pracovní doby věnujete výkonu VO a kolik SP?, Musel/a jste někdy v souvislosti s kumulací funkcí řešit etické nebo jiné dilema?), které by měly přiblížit názor a postoj opatrovníků k poměru výkonu agend VO a SP.

V odpovědi na první otázku se shodli respondent č. 1 a respondent č. 4: „*Nelze posoudit, tipuji 50/50*“. Respondent č. 5 uvádí: „*Podle potřeby, najednou*“. Respondent

č. 3 „Nelze posoudit, každý týden jinak, i když mám jen 2, každý týden se volají záchranné složky.“ Zajímavé je, že pouze respondent č. 2 uvádí: „Asi jak je to v úvazku, 80/20.“

V odpovědi na druhou otázku se opět shodli respondent č. 1: „Já si asi takový dilema vůbec nevybavuju. Ale jako je pravdou, že výkon opatrovnictví nedělám dlouho. Na úřadě působím něco přes rok a půl a za tu dobu si žádné dilema nevybavuju.“ a respondent č. 4: „Ne, tak to vůbec. Já tyto věci neřeším, jak jsem říkala, jde mi o člověka, je to v zájmu klienta. Řeším ho komplexně a v tu chvíli je mi jedno, kdo jsem.“ Respondent č. 3 uvádí: „Ano jako sociální pracovník bych někdy opatrovance zabila (smích), ale jako veřejný opatrovník si to nemůžu úplně dovolit (smích). Jako vážně teď asi si nejsem vědoma toho, pořád se to jako točí kolem těch sociálních rolí, jak jsem říkala, ale konkrétní příklad si asi nevybavím.“ Respondent č. 2: „Jestli jsem musela řešit dilema? (pauza); (smích) Čoveče, to nevím. (pauza) Hm, asi co mě napadá, jestli ten jeden opatrovanec, když mu začlo hrabat, tak jestli mu zavolat záchranku, jestli ho umístit, nebo ještě ne. No nevím teď, jestli je to jako dilema no.“ Respondent č. 5 odpověděl: „Etické dilema? To bych úplně neřekl. To vnímám spíše jako veřejný opatrovník, ne jako sociální pracovník.“ Byla položena doplňující otázka: **Zajímalo by mě jaké dilema?** Odpověď: „Jinak napětí někdy cítím v případě, že zažívám např. od vedoucího tlaku, že bych měl na opatrovance něco oznámit, protože jsem přece úředník... (kroučí hlavou) Dejme tomu, že je tady podezření, že klient pronajímá byt, i když je to proti pravidlům. Když bych ho nahlásil na ÚP, který by mu stopnul hmotnou nouzi a příspěvek na bydlení, tak bych měl jako opatrovník problém, protože bych nedokázal uhradit nájem. Pokud si hypoteticky opatrovanec vydělá něco načerno, tak to hned utratí. Stejně, když bych chtěl po bytě, aby mu třeba neprodloužili nájemní smlouvu. Je to v jeho zájmu, který bych měl chránit? Jako úředník bych měl být ale striktní. – (pauza)

Nebo třeba ... (pauza)... když někdo, kdo je na dávkách HN, tolik šetří, že už ho nelze považovat za člověka v hmotné nouzi. Správně bych měl jako úředník používat o zastavení výplaty. Stane se to u lidí hospitalizovaných v nemocnici, kteří pobírají ID třetího stupně. Jenže já jako opatrovník / sociální pracovník vím, že až ho z nemocnice pustí, už nikdy nic nenašetří a že bude obracet každou korunu.“

Shrnutí TV2

Z rozhovorů vyplynulo, že všem respondentům jde v první řadě o zajištění péče opatrovanému a neřeší v tu chvíli, zda jsou v roli sociálního pracovníka nebo v roli veřejného opatrovníka. Priorita je, zajistit potřeby opatrovanému.

Zajímavý je pohled respondentů na otázku dilemat, kdy se dva shodli, že dilema neřeší, jeden si nebyl jist, zda to dilema vůbec je, jeden vnímá dilema v sociálních rolích a třetí pouze jako opatrovník ve vztahu k nadřízenému. Důležité je ovšem podotknout, že nikdo z respondentů neuvedl, že cítí dilema právě v rozdílných výkonech agend VO a SP. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že odpověď na otázku, zda je reálné neupřednostňovat pouze jednu z agend VO a SP zní, ano, je to reálné.

TV3 Jaké výhody a nevýhody vnímají respondenti v rámci výkonu VO a SP?

Třetí téma mapuje pohled respondentů na kumulaci funkcí VO a SP. Otázky číslo 5, 9 (Vnímáte střet zájmu v kumulaci funkcí, a pokud ano, tak v čem?, Jaké vidíte klady a jaké zápory v kumulaci funkcí?).

V první otázce tohoto tématu se společně shodli respondenti č. 1, 2, 4. Respondent č. 1: *„Tak já osobně ten střet jako úplně nevnímám. Víš co, mně to přijde takový jako přirozený se postarat o toho opatrovance po všech stránkách. Ehm. Naopak je někdy pro mě docela těžký rozlišit, co je opatrovnictví a co už je tedy ta sociální práce. (pauza) No. A jako (pauza) Od ledna 2021 vedeme na opatrovance jakoby dva spisy. No a jeden je opatrovnický a ten druhý je ze sociální práce no. Já se teda přiznám, že s tím úplně nesouzním, ale máme takový doporučení z kraje.“* Byla položena doplňující otázka: **Proč s tím úplně nesouzníš?** *„Ano, přijde mi to zbytečné a hlavně furt ztrácím čas nad tím, že přemýšlím, jestli tenhle úkon je spíš opatrovnictví, nebo spíš sociální práce. Každá kolegyně to prostě rozliší jinak a je v tom hodně zmatek.“* Respondent č. 2: *„Jako úplně nevím, v čem bych ho měla vnímat? Neřeším, jedním, zařídím a hotovo. Je to prostě v zájmu toho klienta.“* Respondent č. 4: *„Já tedy vůbec nevnímám žádný střet zájmů, protože si myslím, že jde o člověka, takže o něj pečuji jako sociální pracovník pořádně nebo veřejný opatrovník anebo oboje dohromady a toto tak nějak vůbec neřeším. Tak tě asi nepotěším, ale já nevím, jak mam na tvou otázku jinak odpovědět.“* Další shodu jsem zaznamenala v odpovědi respondenta č. 3 a 5. Respondent č. 3: *„Tak asi vnímám no, asi jako vnímám, protože se vnímám jako opatrovník, že jsem jako zástupce toho člověka, ale sociální pracovník je jako poradce.“*

Kdežto ten veřejnej opatrovník je jako koordinátor všech těch dalších služeb aaaaaa má takovou tu dohlížitelenskou funkci no. A sociální pracovník prostě navede jako správným směrem.“ Respondent č. 5: „Střet zájmů bych to asi úplně nenazval. Spíše cítím, takové „pnutí“ v otázce pomoc vs. kontrola, dohled. Jako sociální pracovník pomáhám, jako veřejný opatrovník „kontroluji, dohlížím. V tomhle si myslím, je výkon sociální práce tak nějak jednodušší. Poradíte, pomůžete a zkompetentníte klienta. Opatrovanci poradíte, pomůžete, ale zároveň musíte dohlédnout, zda se tak stalo a spousta věcí dělá člověk pak sám. Jisté třecí plochy vidím spíše v tom, když mi vedoucí připomíná, že jsem zejména úředník a pak až sociální pracovník. To mi není příjemné, protože se spíše ztotožňuji s tím, že jsem sociální pracovník.“

Na druhou otázku tohoto tématu odpověděli všichni respondenti shodně. S malou výjimkou respondenta č. 3, která znovu opakuje význam sociálních rolí. Respondent č. 1: *„No tak jako myslím si, že to opatrovníkovi jako celkem šetří čas. Kdybych měla vykonávat pouze opatrovníka, myslím, že bych neměla takový přehled o dostupných sociálních službách. Hodně věcí bych asi museal řešit a konzultovat se sociálním pracovníkem. No zároveň teda vidím na kolegyni, která opatrovnictví nedělá, že o něm nemá takový povědomí, jaký by asi měla mít. Mně kumulace v podstatě vyhovuje a ani si nedovedu představit, že by to mělo být jinak.“* Respondent č. 2: *„No klady jsou, že třeba jako vidíš do toho zákulisí, než třeba někoho omezej ve svéprávnosti jo? Prostě co tam všechno se řeší, než ten člověk je omezenej no. (pauza) Nebo já nevím, nebo rodinný vazby třeba, obecně tu problematiku prostě. Myslim si, že to je dobrý jako. Záporny (pauza) asi nejsou žádný, nebo nevím.“* Respondent č. 3: *„No klady vidim v tom, že mám jako širší záběr, širší znalosti a širší informovanost. Asi jako mám větší přehled asi, než kdybych byla jen jedno z toho jo, že si jako neumim představit...myslim si, že kdybych byla jenom jako opatrovník, tak prostě (pauza), i když ono by mě to asi stejně donutilo ten přehled mít no. No ale myslim si, že ta informovanost a širší záběr, že jako dobrý a záporny noooo ehh, jako cejtim tady to rozdělení těch sociálních rolí jo, že jak jsem říkala před chvílí, že ten sociální pracovník.... Nebo u toho opatrovníka cítím takovou tu restrikcí jo? Ale u toho sociálního pracovníka to partnerství. Já se teda snažím bejt jako veřejný opatrovník taky parťák, ale nejde to jako pokaždý. Musíte nějakým způsobem něco zakázat. Nebo už jenom to, že vyplácíte peníze, určitou částku, je to něco, co je nařízený soudem a hotovo.“* Respondent č. 4: *„V úspoře času určitě, eeehhh. Já si vlastně šetřím čas, protože znám nejlépe tu situaci*

opatrovance z pohledu sociálního pracovníka i opatrovníka, jakoby z komplexního pohledu, a myslím si, že mi to takto vyhovuje a myslím si, že i kolegům, kteří jsou i služebně starší. A z toho plyne, že záporny žádné nevidím. (smích) Vlastně za mě je to moc fajn a nevím, proč se vedou takové debaty o kumulaci funkcí. Myslím, že se v tom lidé zbytečně moc piplají, místo, aby prostě dělali svou práci ve prospěch a v zájmu klienta.“ Respondent č. 5: „Souvisí s tím, co jsem uvedl u předchozí otázky. Jako výhodu vidím to, že o opatrovaného můžu „pečovat“ – to není to správné slovo, ale že ho můžu řešit tak nějak komplexně – včetně dávek, ubytoven, psychiatrické péče. V tomhle směru hodně čerpám z toho, že jsem i sociální pracovník.“

Shrnutí TV3

V první otázce se shodli tři respondenti na názoru, že nevnímají střet zájmu v kumulaci funkcí VO a SP. Respondentka č. 4 dokonce hodnotí debaty nad kumulací funkcí jako „zbytečné piplání“. Zajímavá je rovněž odpověď na doplňující otázku respondentky č. 1, kdy uvádí, že je někdy těžké rozlišit, co je sociální práce a co už je výkon opatrovnictví. Klíčem by tedy mohly být odpovědi respondentů č. 3 a 5, kteří se shodli na tom, že výkon VO vnímají jako restrikcii z hlediska rozhodnutí soudu a postoje nadřízených a výkon SP je spíše o pomoci a partnerství.

Absolutní shoda však nastala v druhé otázce tohoto tématu, kdy všichni respondenti shodně uvádějí klady kumulace funkcí zejména:

- Úspora času;
- Komplexní pohled na člověka;
- Širší odborný přehled;
- Informovanost.

Zajímavá je odpověď respondentky č. 1, která uvádí, že jí kumulace vyhovuje a nedovede si představit jiný způsob. Jediný zápor je uveden u respondentky č. 3, která opět zmiňuje rozdělení sociálních rolí VO jako restrikcce a SP jako partnerství. Z výše uvedeného je překvapivě patrné, že respondenti vnímají převážně výhody kumulace funkcí a nevnímají střety zájmu ve výkonu agend VO a SP.

TV4 Jaké jsou odměny pro výkon VO a SP?

V tomto tématu jsem cíleně kladla spíše jednoduché technické otázky, abych přiblížila, jaké nároky musí VO a SP splňovat a jaké k tomu má podmínky. Aplikovala jsem otázky č. 2, 3, 6, 7, 10 (Kolik opatrovanců máte v péči?; Kolik opatrovníků je na obci?; Je nutnost splnit ZOZ pro výkon obou agend?; Spolupracujete s právním oddělením?; Jaká je zastupitelnost v případě, že nebudete na úřadě.).

Tabulka 4: Přehled počtu opatrovanců na počet opatrovníků

Tabulka č. 4	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Počet opatrovanců v péči	7	18	2	18	20
Počet opatrovanců na obci	70	43	1	66	43
Počet opatrovníků na obci	10	3	1	8	2

Zdroj: vlastní zpracování

Odpovědi na první a druhou otázku jsem zaznamenala do tabulky.

Čtvrtou otázku jsem úmyslně zakomponovala do výzkumu, neboť jsem toho názoru, že SP a zejména VO na obcích se často dostávají do situace, kdy je zapotřebí věc konzultovat s odborníkem. Konzultaci s právním oddělením vnímám jako jednu z priorit, které by měl úřad zaměstnancům zajistit. Respondenti odpověděli zcela odlišně.

Respondent č. 1: „*No. Máme možnost konzultovat některé složitější případy s právním oddělením, no. (povzdych) Jenomže ta práce není úplně dobrá. Právník, který je přidělen našemu oddělení, není v praxi zrovna zdatný a sám si hledá věci na internetu. No. (smích) To si teda můžu najít i sama, že jo. No a externí právní poradenství zaplatit nemůžeme, protože se předpokládá, že město jakožto opatrovník právníky disponuje a neslučuje se to s hospodařením příkladného hospodáře.*“

Respondent č. 2: „*No já osobně určitě ne, a jestli teda šéf...(pauza), netuším.*“

Respondent č. 3: „*Ne. Na našem úřadě teda právní oddělení nemáme a někdy teda jako cítíme, že to je špatně, ale aspoň se můžeme opřít o to, že starosta má známýho, eehhhm, známýho právníka, takže občas jsou nějaký konzultace s ním zapotřebí. Takže to prostě podle toho řešíme.*“

Respondent č. 4: „*Aaa...ano, ano určitě. Je to moc fajn, protože když dáváme nějaké podání k soudu nebo řešíme nějaké exekuce, tak nám pomáhají věc řešit. Parafují nám smlouvy, když řešíme sociální služby, dodatek ke*

smlouvám a tak. Ale většinu věci si stejně zastaneme sami. Ale vím, že jiná města nemají možnost spolupráce s právníky, a tak si toho velmi ceníme.“ Respondent č. 5: „Ano, máme tu možnost, ale kolegy z právního oddělení kontaktuji jen zcela výjimečně. Mám dojem, že je obtěžuji. Často řešíme, zda je to v jejich gesci, argumentují tím, že se jedná o samostatnou působnost a že v jejich gesci je pouze působnost přenesená. A když už se domůžu nějaké odpovědi nebo rady, jedná se spíše o radu hraběcí, ze které nelze vyvodit žádný závěr. (smích)“

V odpovědích na pátou otázku došlo ke shodám, a to u respondenta č. 1, 2, 4, kde uvedli, že zastupitelnost je téměř stoprocentní v rámci oddělení nebo v zastoupení nadřízeným, který pozici rovněž vykonával. Respondent č. 1: *„V rámci oddělení funguje tzv. služba, kterou si po týdnů střídáme. V rámci tý služby zastupujeme nepřítomné kolegyně a vyřizujeme příchozí klienty a parkovací kartičky. Zároveň máme kanceláře po dvou, takže máme většinou přehled o opatrovancích té druhé a jsme schopny se navzájem zastoupit, když je potřeba. No. Naše vedoucí oddělení se taky snaží znát naše opatrovance, kdyby bylo potřeba řešit něco náročnějšího za nepřítomnou kolegyni.“* Respondent č. 2: *„Zastupitelnost, no tak jsme tam tři v případě, když by někdo vypad, tak šéf je prostě natolik schopnej, že nás jako taky zastoupí. On to vlastně taky v podstatě před náma dělal.“* Respondent č. 4: *„U nás je zastupitelnost prakticky 100%, protože na oddělení jsme vlastně všichni opatrovníci s kumulovanou funkcí, takže všichni vykonáváme tu stejnou práci. Máme tak nějak pojem o tom, kdo má jakého opatrovance, vzájemně o sobě víme, takže to funguje skvěle.“*

Další zajímavá shoda nastala u respondenta č. 3 a 5, kteří shodně uvádějí, že zastupitelnost je pouze ve výplatě financí opatrovancům. Respondent č. 3: *„Tak jako tady žádná zastupitelnost není, já jsem tady sama. V případě potřeby teda zastoupí kolega, ale on je teda soc. pracovník s kumulovanou funkcí kurátora a je to o tom teda, že vyplatí peníze, a kdyby se cokoliv dělo šilenyho, tak jsem jako na telefonu, samozřejmě by to měl dělat starosta, ale (smích) o tom se asi nemusíme bavit, to je asi zbytečný (smích).“* Respondent č. 5: *„Když nejsem přítomen z důvodu dovolené nebo nemoci, zastupuje mě kolegyně. Když je moje nepřítomnost plánovaná, samozřejmě všechno připravím. Plánuji si to tak, aby zrovna nebyl soud, aby se práce s mými opatrovanci minimalizovala třeba jen na výplatu peněz.“*

Shrnutí TV4

Z uvedené tabulky plyne, jaké možnosti mají úřady vypořádat se s výkonem agendy VO a jaké přitom kladou nároky na své zaměstnance vykonávající kumulovanou funkci. Konkrétně zde mám na mysli např. počet 20 opatrovanců na jednoho opatrovníka, ale s kumulovanou funkcí. Běžný počet opatrovanců na jednoho veřejného opatrovníka, který nevykonává kumulovanou funkci je 10 – 30 opatrovanců.

Na třetí otázku odpověděli všichni respondenti shodně, tedy, že na všech dotazovaných úřadech je povinnost splnit ZOZ z veřejného opatrovnictví i sociálních služeb. Někteří respondenti mají uznanou obecnou část v rámci rovnocennosti, někteří respondenti musí k oběma agendám splnit ještě obecnou část.

Odpovědi na čtvrtou otázku jsou sice odlišné, ale je patrné, že konzultace s právním oddělením je potřeba v běžném výkonu SP a VO a ponechávám k diskuzi, jak moc by měla být pro SP a VO tato možnost samozřejmá.

V odpovědi na pátou otázku se odvolám na tabulku č. 4. V tabulce je totiž uveden počet opatrovníků na obci a z té je tedy patrná zastupitelnost respondentů č. 3 a 5, kteří se shodují v tom, že je zastupují kolegové, a to převážně na výplatu financí. Zbytek agendy se snaží připravit tak, aby do ní nemuselo být zasahováno. Respondentka č. 3 dokonce uvádí, že zůstává stále v dosahu telefonu.

6 DISKUZE

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo získat informace o vymezení profesního zaměření veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka na obci s rozšířenou působností.

Výzkumná otázka zněla - Jak je v praxi obcí s rozšířenou působností uplatňován výkon opatrovnictví a sociální práce?

Proto, abych mohla zodpovědět na výzkumnou otázku, jsem si vybrala kvalitativní výzkumné šetření. Data jsem získala díky polostrukturovaným rozhovorům a vyhodnotila jsem je pomocí tematické analýzy. V rámci rozhovorů se nabídla čtyři témata.

- Téma 1 - Odpovídá realita výkonu práce rozvržení pozic v pracovní smlouvě?
- Téma 2 - Je reálné neupřednostňovat pouze jednu agendu z VO a SP?
- Téma 3 - Jaké výhody a nevýhody vnímají respondenti v rámci výkonu VO a SP?
- Téma 4 – Jaké jsou podmínky pro výkon VO a SP?

V odborné veřejnosti probíhá neustále diskuze o kumulaci funkcí VO a SP. Diskuze řeší hlavně porovnání náplně práce jednotlivých agend a etický problém v přístupu k opatrovaným. Většina odborníků (Ministerstvo Vnitra, 2019), (Pěch, 2022, stránky 102-116) doporučuje striktně rozdělit tyto dvě agendy. Zajímalo mne tedy, jak tuto diskuzi vnímají kolegové, kteří vykonávají přímo kumulovanou funkci na obci s rozšířenou působností. První téma je vcelku jednoduché. V pracovní smlouvě jsou upraveny jednotlivé úvazky k výkonu jednotlivých agend. Chtěla jsem zjistit, zda poměr výkonu práce VO a SP odpovídá praxi, neboť jsem si nedovedla jako současný sociální pracovník a bývalý veřejný opatrovník představit, jak je toto rozvržení v praxi aplikováno. Výzkum ukázal, že náročnost výkonu obou agend v praxi nedovoluje, aby realita výkonu práce odpovídala rozvržení pozic v pracovní smlouvě.

Druhé téma se věnovalo zjištění, zda je možné býti současně VO i SP a neupřednostňovat pouze jednu agendu. Díky reakcím respondentů bylo zjištěno, že to reálné je a dokonce se tak děje u všech respondentů, neboť se jako profesionální pracovníci soustředí na člověka, kterému musí v první řadě zajistit péči a pomoc. Nerozlišují tedy, zda před sebou nyní mají opatrovaného nebo klienta, ale snaží

se zajistit v určitou chvíli určitou povinnost. V rámci výzkumného vzorku je tedy vcelku logické, že nikdo z respondentů neřešil dilemata v rámci kumulace funkcí, ale pouze směrem k nadřazenému nebo k dané situaci. Toto zjištění pro mne bylo velmi překvapivé, neboť jsem se domnívala, že kumulace funkcí s sebou přináší dilemata v rozhodování, co bude pro klienta v určité chvíli lepší, zda budu například motivovat jako sociální pracovník k umístění do zařízení sociálních služeb, nebo rozhodnut jako veřejný opatrovník o detenci.

Třetí téma se věnuje celkovému pohledu respondentů na výkon obou agend zároveň. Výzkum ukázal, že respondenti nevnímají kumulaci funkcí jako střet zájmu, někteří jsou dokonce pobouřeni debatou o výhodách a nevýhodách a jiní až díky rozhovoru přemýšleli nad tím, co je výkon sociální práce a co už je v jejich práci výkon opatrovnictví. Všichni se shodují nad tím, že v kumulaci funkcí shledávají výhody.

Poslední čtvrté téma přineslo vhled do formálních možností VO a SP, které poukazují na vysoké nároky k výkonu práce obou agend. Záměrně jsem se dotýkala témat Zvláštní odborné způsobilost (dále ZOZ), zastupitelnosti na pracovišti a spolupráce s právním oddělením. Povinnost splnit ZOZ je velmi diskutované téma zejména u SP, neboť jak je v teoretické části uvedeno, musí SP splňovat vzdělání dané zákonem, a to minimálně vyšší odborné vzdělání. U výkonu VO je požadováno středoškolské vzdělání s maturitou. Příprava k ZOZ, zkoušky, opravná zkoušení jsou okolnosti, které pracovníka zatěžují, jsou časové náročné a stresující, neboť v případě opakovaného neúspěchu nemůže dle zakonyprolidi.cz (2022a, online) pokračovat ve stejném pracovním zařazení jako doposud.

Možnosti zastupování na pracovišti dle respondentů jsou vcelku dobré. Zde jsem si vědoma nízkého počtu respondentů, konečný výsledek je nevypovídající, přičemž 3 respondenti mají zastupitelnost téměř stoprocentní, další dva respondenti dělají vše proto, aby zastupující kolegové pouze vypláceli finance a nemuseli tedy z další agendy VO nic řešit. Děje se tak proto, že plná zodpovědnost je na VO samotném.

Spolupráce s právním oddělením je rovněž velmi diskutované téma z důvodu vysokých nároků agendy VO, který v zájmu opatrovaného musí řešit nepřehledné množství problémů na hranici práva soukromého i veřejného.

V úvaze, zda teoretická východiska, která jsou dána příslušnými právními předpisy či metodickými doporučeními, která uvádím v teoretické části této práce, jsou v praxi

aplikovatelná, mě provedené výzkumné šetření přivádí k otázce, zda při stanovování závazných právních pokynů došlo k šetření praktického výkonu opatrovnictví v souvislosti s výkonem sociální práce na samosprávné obci. Z provedeného šetření vyplývá, že respondenti si jsou vědomi rozdílu ve výkonu sociální práce a veřejného opatrovnictví, ale kumulace těchto funkcí jim, na rozdíl o teoretických pravidel, nejen že nevadí, ale kumulaci nevnímají jako obtíž. Spíše naopak, mají za to, že souhrn kompetencí obou funkcí jim umožňuje kvalitnější práci ve prospěch klienta omezeného na svéprávnosti. Přestože striktní rozdělení funkcí v praxi není běžné, a to z mnoha (již uvedených) důvodů, je v přístupu nadřízených orgánů preferováno spíše rozdělení funkcí tak, jak je v závazných normách uváděno. Konflikt teorie a praxe je dle mého názoru v této oblasti velice výrazný a jistě je na místě, aby se jím zabývaly kompetentní státní orgány, jelikož v obou funkcích jde o přenesenou působnost obce.

Zajímavým poznatkem z provedeného výzkumného šetření je názor respondentů, že výkon veřejného opatrovnictví považují za odborně i psychicky náročnější než výkon sociální práce na obci. Zvláště vnímají, že sociální práce ve velké míře spočívá v poradenství a zvyšování samostatnosti klienta bez přímé odpovědnosti za osud klienta, zatímco veřejný opatrovník má přímou odpovědnost v mnoha záležitostech života opatrovaného a také vnímají, že osobní i odborné okolí klienta odpovědnost a určování konkrétních kroků ke zlepšení života opatrovance od opatrovníka očekává. V kvalifikačních požadavcích i platovém ohodnocení práce je však patrný poměrně dramatický rozdíl. Rozdíl v základním platovém ohodnocení v 11. platové třídě u sociálních pracovníků a 9. platové třídě u veřejných opatrovníků činí cca 10 000 Kč/měs. U požadavku na kvalifikaci je tomuto rozdíl odpovídající. Zjevný rozpor ve skutečných nárocích výkonu práce, jak lze zaznamenat z provedeného výzkumného šetření, může být významným faktem, který naplnění požadavku na rozdělení funkcí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka na obci brání.

ZÁVĚR

V závěru bych ráda shrnula obsah bakalářské práce a vyjádřila se k naplnění cíle. Práce se věnovala výkonu sociální práce a veřejného opatrovnictví na obcích s rozšířenou působností. Cílem práce bylo získat informace o vymezení profesního zaměření veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka na obci s rozšířenou působností. Dotkla jsem se i velmi často skloňovaného tématu kumulace funkcí sociální práce a veřejného opatrovnictví. V teoretické části jsem se věnovala legislativě zastřešující obě jmenované agendy, vzdělání, konkrétnímu výkonu a povinnostem obou agend, zmínila jsem rovněž i zánik opatrovnictví, neboť oproti sociální práci, která probíhá průběžně dle potřeb klienta, má svá pravidla stanovená zákonem. Ráda bych upozornila na zajímavý fakt, tedy, že sociální práce je řádně ukotvena řadou postupů a legislativních nařízení a je zpracována celá řada metod a definic. Oproti veřejnému opatrovnictví, jehož výkon je sice vymezen v zákoně č. 89/2012 Sb., ale neexistují jednotné postupy, metody ani přesná pravidla. Jednotlivé kraje mají své metodické příručky, které spolu navzájem nekorespondují. Mnohdy je tak čistě na osobnosti a svědomí veřejných opatrovníků, jak kvalitně budou svoji práci směřem k opatrovanci vykonávat. Odborná literatura věnovaná tomuto tématu je ve velmi malém měřítku, a to převážně z dob, kdy výkon veřejného opatrovnictví nebyl řádně ukotven ani v občanském zákoníku.

V empirické části jsem se ve formě kvalitativního výzkumu věnovala přiblížení pohledu pracovníků v kumulované funkci na podmínky k výkonu své práce. Jako bývalý veřejný opatrovník a v současné době sociální pracovník jsem na základě debat odborné veřejnosti a metodických příruček očekávala, že se budou respondenti striktně vymezovat ke kumulované funkci obou agend. Přestože se respondenti shodli na vysoké náročnosti výkonu kumulované funkce, bylo výzkumným šetřením zjištěno, že jsou v této roli spokojeni, neboť jim umožňuje kvalitnější a komplexnější práci ve prospěch klienta s omezenou svéprávností. Jak jsem zmínila v diskuzi, konflikt mezi teorií a praxí je velmi výrazný a toto téma by zasloužilo mnohem více pozornosti zejména ze strany zákonodárců. V případě, že by odborná veřejnost nadále trvala na striktním rozdělení výkonu obou agend, zcela jistě by si výkon opatrovnictví zasloužil speciální zákon o veřejném opatrovnictví, který by definoval postupy a vymezil přesně kompetence a povinnosti veřejného opatrovníka. Zajistil by povinnost supervizních setkání, podpořil tak komplexní možnost reflektovat odborně svou práci a zajistil psychohygienu výkonu

této profese, na kterou nikdo nepomyslel. V případě návazného studia či budoucího výzkumu bych se chtěla věnovat hloubkovému šetření opatrovníků v kumulované funkci, kde bych chtěla zjistit, zda by stáli o rozdělení funkcí a za jaký podmínek by se cítili ve své práci bezpečně a pod menším tlakem. Tomu by mohlo pomoci, kdyby státní příspěvek na výkon veřejného opatrovnictví byl vázán účelově a opatrovníci i v kumulované funkci by mohli býti lépe finančně ohodnoceni.

Domnívám se, že se mi podařilo vymezit profesní zaměření sociální práce a veřejného opatrovnictví na obci s rozšířenou působností a zároveň jsem se snažila poukázat na náročnost těchto zaměstnání, jedná-li se navíc o kumulovanou funkci.

Na závěr bych ráda uvedla, že se mi podařilo dosáhnout vytyčeného cíle a domnívám se, že by práce mohla být dalším podnětným bodem k již zmiňované diskusi v odborné veřejnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BRNULA, P., 2016. *Sociálna práca ako „rukojemník“ totalitných režimov – územie dnešnej Slovenskej republiky*. in: BRNULA, P., LAŠTOVKOVÁ, J., ŠTYVAROVÁ, D. a M. HIEKISCHOVÁ, 2016. *Dějiny sociální práce – souvislost minulosti a současnosti v pomoci a ve vzdělávání*. Ústí nad Labem: Katedra sociální práce FSE UJEP. ISBN 978-80-7561-012-6.
- CLOVEKVTISNI.CZ, 2022a. *Humanitární a rozvojová pomoc* (online) (cit. 2022-06-23). Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/humanitarni-a-rozvojova-pomoc>.
- CLOVEKVTISNI.CZ, 2022b. *Sociální práce v ČR* (online) (cit. 2022-06-23). Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr>.
- Definováno vyhláškou č. 332/2013 Sb., o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka.*
- DOLEŽEL, J., 2011. *Teoretické ukotvení církevní sociální práce na pozadí obecných a českých charitních dějin až po encykliku Deus caritas est*. Disertační práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta (online) (cit. 2022-06-24). Dostupné z: https://theses.cz/id/tcc3yv/DOLEZEL_-_disertacni_prace.pdf?lang=en;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dbadatelcky%20orientovan%C3%A9%20vyu%C4%8Dov%C3%A1n%C3%AD%26start%3D80.
- ePravo.cz, 2022d. *207/1916 ř.z., Císařské nařízení* (online) (cit.2022-07-13). Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=776&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
- Jones, D. N. & Truell, R. 2012. *The Global Agenda for Social Work and Social Development: A place to link together and be effective in a globalized world*. *International Social Work*, 55, 454-472.
- LAVICKÝ, P., 2014 *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, *Velké komentáře*. ISBN 978-80-7400-529-9.

- LUBICA JURÍČKOVÁ, JAROSLAV FILKA, KATŘEINA IVANOVÁ,
2014. *Opatrovnictví osob s duševní poruchou*. Praha: Portál. ISBN 978-80-247-4786-6
- MATOUŠEK, O., 2012. *Základy sociální práce*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0211-0.
- MATOUŠEK, O., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0213-4.
- MATOUŠEK, O., 2021. *Profesní způsobilost a vzdělávání v sociální práci*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4904-7.
- MINISTERSTVO VNITRA, 2019. *Veřejné opatrovnictví praktický průvodce a rádce úředníka* (online) (cit. 2022-07-20). Dostupné z <https://www.mvcr.cz/soubor/verejne-opatrovnictvi-prakticky-pruvodce-a-radce-urednika.aspx>.
- MPSV, 2017. *Proměny a příležitosti sociální práce v ČR*. Sborník z konference pořádané ke Světovému dni sociální práce. Praha: MPSV. Registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003751.
- NAVRÁTIL, P., 2012. *Prekérnost teorií v sociální práci v pozdně moderní době*. In TRUHLÁŘOVÁ, Z. a K. LEVICKÁ, 2012. *Od teorie k praxi, od praxe k teorii: From theory to practice, from practice to theory*. Sborník z konference VIII. Hradecké dny sociální práce Hradec Králové 7. až 8. Října 2011. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-138-9.
- PRÁVNÍPROSTOR.CZ, 2022a. *Definice právní jednání podle občanského zákoníku I*. (online) (cit. 2022-07-21). Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/definice-pravniho-jednani-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku>
- SKOVJASA, M., 2010. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-681-0.
- SOCIÁLNÍ PRÁCE 2022. *Veřejné opatrovnictví versus sociální práce: interpretace kumulací obou funkcí sociálními pracovníky*. s. 102 – 116. Praha: ASVSP. ISSN 1213-6204

TRNKOVÁ, J., 2004. *Společenská odpovědnost firem: kompletní průvodce tématem & závěry z průzkumu v ČR* (online) (cit. 2022-06-24). Dostupné z: https://csr-online.cz/wp-content/uploads/2018/09/BLF_pruvodce_CSR.pdf.

ZAKONYPROLIDI.CZ, 2022a. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách* (online) (cit. 2022-06-23). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.

ZAKONYPROLIDI.CZ, 2022b. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* (online) (cit. 2022-06-24). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

ZAKONYPROLIDI.CZ, 2022c. *Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti* (online) (cit. 2022-06-24). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>.

ZAKONYPROLIDI.CZ, 2022d. *Zákon č. 312/2002 Sb., Zákon o úřednících uzemních samosprávných celků a o změně některých zákonů* (online) (cit. 2022-7-18). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-312#cast1>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Pomocná tabulka	55
Příloha 2: Přepis nahrávky č. 1	56
Příloha 3: Přepis nahrávky č. 2	59
Příloha 4: Přepis nahrávky č. 3	62
Příloha 5: Přepis nahrávky č. 4	65
Příloha 6: Přepis nahrávky č. 5	68

PŘÍLOHY

Příloha 1: Pomocná tabulka

	Respondent č. 1	Respondent č. 2	Respondent č. 3	Respondent č. 4	Respondent č. 5
otázka č. 1	0,7 SP a 0,3 VO		0,8 SP, 0,1 VO, 0,005 romsky poradce, 0,05 Zvl.příjemce důchodu	0,7 VO, 0,3 SP	0,5 VO a 0,5 SP
otázka č.2	7 opatrovanců -na obci 70	18	2 opatrovance, ale stojí za to	18	20
otázka č. 3	10 opatrovníků	3 opatrovníci	1 opatrovník	8 opatrovníků	fyzicky jen 1 - úvazek
otázka č. 4	pružná pracovní doba	40 hodin týdně a podle potřeby	, pružná,dělám co je potřeba	není to stejné, podle potřeby, pružná	klasicky 40 hodin, jinak to není rozděleno na VO a SP
otázka č. 5	nevnímá střet, těžké rozlišit co je SP a co je VO, ale vedou se 2 spsy, každý na jinou agendu	neřeší střet zájmu, vyřeší a hotov, v zájmu klienta	jako SP jsem poradce, jako VO zastupuji, VO dohlídí, SP navede	nevnímá střet zájmu, jde o člověka	VO kontrola, dohled, SP pomoc a mně není dohled a kontrola blízka , jsem SP, dle vedoucí jsem zejména
otázka č. 6	máme, ale není to k ničemu	nevím	nemáme a je to špatně	ano a je to moc fajn	ano, ale není ochota
otázka č. 7	ano všichni musí mít ZOZ SP i VO	ano musí splnit ZOZ VO i SP, obecná je uznaná	ano všichni musí mít ZOZ SP i VO	ano všichni musí mít ZOZ SP i VO	ano, ale SP mám uznanou a VO jsem splnil
otázka č. 8	nelze odpovědět, záleží na situaci, tipuje 50/50	asi jak je to v úvazku 80/20	nelze posoudit, každý týden jinak, ikdyž jen 2 každý týden se volají záchranné složky	nelze sponoudit 50/50	podle potřeby, najednou
otázka č. 9	1)opatrovníkovi to šetří čas, 2) VO by neměl přehled o SS,3)spolupráce s SO nutná	zápory žádné, klady, obecný přehled o opatrovnictví a zákulisí případu	širší záběr, informovanost, větší přehled. - rozdělení sociálních rolí, VO restricke, SO partnerství -	úspora času, komplexní pohled na člověka, zájem klienta	jen klady, jde o komplexnost
otázka č. 10	zastupitelnost funguje dobře, vzjemný přehled o opatrovancích	zastoupí šéf	jsem sama, žádná, kolega jen vyplatí peníze jinak jsem stále na telefonu	100%, všichni kumulovaná funkce	zastupuje kolegyně, zpravidla jen výplatu peněz
otázka č. 11	žádné dilema si nevybavuje	v rámci opatrovnictví ano jinak ne	ano - pořád jde o soci.role	ne jde o člověka, neřeším dilemata, primárně vyřešit situaci člověka	jako VO ano v souvislosti s vedoucím pracovníkem

Příloha 2: Přepis nahrávky č. 1

Rozhovor se sociální pracovnící a opatrovnící L. ze Zlínského kraje

Datum realizace: 17. 6. 2022

J. Ahoj, ještě jednou moc děkuji za ochotu se mnou natočit krátký rozhovor v rámci výzkumu k bakalářské práci na téma Sociální práce a veřejné opatrovnictví. Já jsem Ti na Tvou žádost otázky poslala předem, aby ses na ně mola lépe připravit. Tak můžeme na to? (smích)

L. Určitě můžeme (smích), jsem fakt ráda, že jsem mohla vidět ty otázky předem.

J. Ještě jsem zapomněla jednu věc. Před začátkem se musím zeptat, zda mi uděluješ souhlas s poskytnutím rozhovoru v rámci výzkumu k bakalářské práci a data, která zjistím, mi budou sloužit čistě k práci s tím, že zůstaneš v anonymitě?

L. Určitě ano.

J. Takže prosím Tě, jakým způsobem máte v pracovní smlouvě ošetřen výkon VO a SP?

L. Máme k smlouvě hmm... dokument, popis pracovní činnosti a tam je všechno ošetřeno. Dle smlouvy úvazek 0,7 na sociální práci a 0,3 úvazek na výkon veřejného opatrovnictví.

J. Bezva, děkuju. Kolik opatrovanců máte na starosti?

L. Já osobně mám opatrovanců sedm, kolegyně podobně, no...ale aktuálně nám počet nových narůstá. Takže vidina toho, že každá dostaneme v nejbližší době nového opatrovance je docela reálná. No. (pauza) Na celý oddělení máme aktuálně dohromady 70 opatrovanců.

J. Hmmm, tak to je vysoký číslo, to mě tedy vážně zajímá, kolik opatrovníků máte na obci?

L. (smích) No někteří jsou takoví rozkošníčci (smích), tak by stačil i jeden opatrovanec na jednoho člověka. Jinak všichni kromě sociální kurátorky máme kumulovanou funkci, takže je nás na našem oddělení celkem 10. (pauza) No. Což je tedy asi celkem dostačující k těm 70 opatrovancům, no.

J. Jaké je rozvržení Vaší pracovní doby?

L. Pracovní dobu máme klasicky pružnou, no...(povzdych) jako na pracovišti musím být v úřední den od 8 do 17 hodin, v ten neúřední od 8 do 14 hodin, to asi znáš. Nooo. A pak už je na nás, jestli můžeme přijít ráno v šest no. Musíme splnit takovej ten hodinovej fond v měsíci. (pauza) Pak už je to prostě na nás, jestli přijdeš v šest nebo zůstaneš v práci dýl.

J. Bezva děkuju. Zajímalo by mě, jestli vnímáte střet zájmu v kumulaci funkcí, a pokud ano, tak v čem?

L. Tak já osobně ten střet jako úplně nevnímám. Víš co, mně to přijde takový jako přirozený se postarat o toho opatrovance po všech stránkách. Ehm. Naopak je někdy pro mě docela těžký rozlišit, co je opatrovnictví a co už je tedy ta sociální práce. (pauza) No. A jako (pauza) od ledna 2021 vedeme na opatrovance jakoby dva spisy. No a jeden je opatrovnický a ten druhý je ze sociální práce no. Já se teda přiznám, že s tím úplně nesouzním, ale máme takový doporučení z kraje.

J. A proč s tím úplně nesouzníš?

L. Tak přijde mi to zbytečný a hlavně furt ztrácím čas nad tím, že přemýšlím, jestli tenhle úkon je spíš opatrovnictví, nebo spíš sociální práce. Každá kolegyně to prostě rozliší jinak a je v tom hodně zmatek.

J. Spolupracujete s právním oddělení na Vašem úřadě?

L. No. Máme možnost konzultovat některé složitější případy s právním oddělením, no. (povzdych) Jenomže ta práce není úplně dobrá. Právník, který je přidělen našemu oddělení, není v praxi zrovna zdatný a sám si hledá věci na internetu. No. (smích) To si teda můžu najít i sama, že jo. No a externí právní poradenství zaplatit nemůžeme, protože se předpokládá, že město jakožto opatrovník právnický disponuje a neslučuje se to s hospodařením příkladného hospodáře.

J. Jasně děkuju. Další otázka zní, jestli je zapotřebí splnit Zkoušku zvláštní odborné způsobilosti z VO a SP?

L. Ano, všichni musíme mít ZOZ při výkonu opatrovnictví a v sociálních službách. Pokud tedy někomu nebyla uznána rovnocennost vzdělání.

J. A co si o tom myslíš? – (smích)

L. (pauza) ... no ... (pauza) ... (naštvaně) že je to buzerace, protože na soc. pracovníka je požadováno vzdělání a pak ještě musíš procházet ZOZ, když to děláš v praxi.

J. Děkuju. Kolik času z pracovní doby věnujete k výkonu VO a kolik SP?

L. No tak na to nedokážu úplně odpovědět, protože docela záleží na té situaci, že jo. Někdy je toho víc, třeba v rámci výkonu opatrovnictví a někdy zase v rámci sociální práce. (pauza) S ohledem na to, že mám v obvodu městskou ohlašovnu, asi bych klidně tipla část půl na půl. Tak nějak no.

J. Hmm. Jaký vidíš klady a zápory v kumulaci funkcí?

L. No tak jako myslím si, že to opatrovníkovi jako celkem šetří čas. Kdybych měla vykonávat pouze opatrovníka, myslím, že bych neměla takový přehled o dostupných sociálních službách. Hodně věcí bych asi musela řešit a konzultovat se sociálním pracovníkem. No zároveň teda vidím na kolegyni, která opatrovnictví nedělá, že o něm nemá takový povědomí, jaký by asi měla mít. Mně kumulace v podstatě vyhovuje a ani si nedovedu představit, že by to mělo být jinak.

J. Hm jasně, bezva. Jaká je zastupitelnost v případě, že nebudete na úřadě?

L. V rámci oddělení funguje tzv. služba, kterou si po týdnu střídáme. V rámci té služby zastupujeme nepřítomné kolegyně a vyřizujeme příchozí klienty a parkovací kartičky. Zároveň máme kanceláře po dvou, takže máme většinou přehled o opatrovancích té druhé a jsme schopny se navzájem zastoupit, když je potřeba. No. Naše vedoucí oddělení se taky snaží znát naše opatrovance, kdyby bylo potřeba řešit něco náročnějšího za nepřítomnou kolegyni.

J. Super, děkuju. Musela jsi někdy v souvislosti kumulace funkcí řešit etický nebo jiný dilema?

L. Já si asi takový dilema vůbec nevybavuju. Ale jako je pravdou, že výkon opatrovnictví nedělám dlouho. Na úřadě působím něco přes rok a půl a za tu dobu si žádné dilema nevybavuju.

J. Bezva. Já Ti moc děkuju za odpovědi a moc si toho vážím. Ať se Ti daří.

L. Jo, jo není zač, ráda jsem pomohla aspoň takhle. Měj se moc hezky.

Příloha 3: Přepis nahrávky č. 2

Rozhovor se sociální pracovnící a opatrovnící Z. Městská část Hl. m. Praha

Datum realizace: 16. 6. 2022

J. Ahoj, ještě jednou moc děkuju, za ochotu se podílet na rozhovoru pro mojí bakalářkou práci. Před začátkem se musím zeptat, zda mi uděluješ souhlas s poskytnutím rozhovoru v rámci výzkumu k bakalářské práci a data, která zjistím, mi budou sloužit čistě k práci s tím, že zůstaneš v anonymitě?

Z. Ano jasně.

J. Ok, tak můžeme začít, já předem poslala otázky, aby ses moc nezdržovala. Takže, první otázka, jak máte v pracovní smlouvě ošetřen výkon VO a SP?

Z. Tak já mám 0,8 na veřejného opatrovníka a 0,2 na sociálního pracovníka, to je jednoduchá otázka (smích).

J. Tak já myslím, že jsou jednoduché všechny. (Smích) Kolik opatrovanců máš na starosti?

Z. Hele, mám asi tak 18 opatrovanců, teď teda řeším, jestli se mi vrátí ze zařízení, nebo myslíš jako nějak hodně konkrétně?

J. Nemusíš přesně na osobu, stačí mi odpověď 18. (Smích). To je docela dost opatrovanců. Kolik je opatrovníků ve Vaší městské části?

Z. Teď jsme tam tři a všichni máme sloučený funkce.

J. Jaké je rozvržení Vaší pracovní doby?

Z. Já asi nerozumím, jak to myslíš. (pauza) Jako co tam dělám, nebo hodinově? (smích)

J. Myslím to i hodinově i co děláš, jestli nějak rozlišujete, kdy jste opatrovníci a kdy soc. pracovníci? Jestli to jde, nebo tohle vůbec neřešíte? Takže fantazii se meze nekladou (smích).

Z. Neeeee, tohle vůbec neřešíme (smích), ani si to nedovedu představit, prostě máme klasicky 40 hodin v týdnu a hotovo, zbytek jedeme, jak je třeba a neřeším, kdy jsem socka a kdy opatrovník (smích) ... (pauza) si umim živě představit (smích), jak teď udělám u soudu pauzu a řeknu jim „moment, teď jsem tady za socku“ (smích).

J. (smích) Představa je to hodně zajímavá teda (smích)... Za sondu by to stálo. Zajímá mě, jestli vnímáš střet zájmů v té kumulaci funkcí, a pokud ano, tak v čem?

Z. Jako úplně nevím, v čem bych ho měla vnímat? Neřeším, jedním, zařídím a hotovo. Je to prostě v zájmu toho klienta.

J. Ok, jasný. Spolupracujete s právním oddělení na Vašem úřadě?

Z. No já osobně určitě ne, a jestli teda šéf...(pauza), netuším.

J. Jasně děkuju. Další otázka zní, jestli je zapotřebí splnit Zkoušku zvláštní odborné způsobilosti z VO a SP?

Z. Ne, ne. Není potřeba splnit ZOZ sociálního pracovníka na veřejného opatrovníka. Samozřejmě obecnou část určitě, nebo mně to teda neuznali, takže obecnou a opatrovnictví.

J. Děkuju. Kolik času z pracovní doby věnujete k výkonu VO a kolik SP?

Z. Hele (pauza) je to asi tak devadesát procent toho opatrovníka, nebo počkej, osmdesát a dvacet? Asi jako je ten úvazek 0,8 a 0,2, tak prostě, osmdesát opatrovník a dvacet sociální pracovnice prostě.

J. Jasně děkuju. Jaký vidíš klady a zápory v kumulaci funkcí?

Z. No klady jsou, že třeba jako vidíš do toho zákulisí, než třeba někoho omezuj ve svéprávnosti, jo? Prostě co tam všechno se řeší, než ten člověk je omezený no. (pauza) Nebo já nevím, nebo rodinný vazby třeba, obecně tu problematiku prostě. Myslim si, že to je dobrý jako. Zápory (pauza) asi nejsou žádný, nebo nevím.

J. Děkuju, jdeme dál. Jaká je zastupitelnost v případě, že nebudete na úřadě?

Z. Zastupitelnost, no tak jsme tam tři v případě, když by někdo vypad, tak šéf je prostě natolik schopnej, že nás jako taky zastoupí. On to vlastně taky v podstatě před náma dělal.

J. Jasně to je super, to se málokdy vidí, děkuju. Musela jsi někdy v souvislosti kumulace funkcí řešit etický nebo jiný dilema?

Z. Jestli jsem musela řešit dilema? (pauza) ... (smích) Čoveče, to nevím. (pauza) Hm asi, co mě napadá, jestli ten jeden opatrovanec, když mu začlo hrbat, tak jestli mu zavolat záchranku, jestli ho umístit, nebo ještě ne. No nevím teď, jestli je to jako dilema no.

J. Mně to takhle stačí, rozumím tomu. Moc děkuju za ochotu a za Tvůj čas. Měj se moc pěkně.

Z. Taky díky, třeba se brzy uvidíme na nějakým setkání.

Příloha 4: Přepis nahrávky č. 3

Rozhovor se sociální pracovnící a opatrovnící S. z Libereckého kraje

Datum realizace: 14. 6. 2022

J. Dobrý den, já Vám chci nejdřív poděkovat, že jste ochotná si na mě udělat pár minut čas a zodpovědět mi nějaké otázky k mojí bakalářské práci. Já jsem Vám poslala otázky předem, jak jste mě požádala, tak snad je všechno srozumitelné. A ještě mám teda jednu prosbu, před začátkem se musím zeptat, zda mi udělujete souhlas s poskytnutím rozhovoru v rámci výzkumu k bakalářské práci a data, která zjistím, mi budou sloužit čistě k práci s tím, že zůstanete v anonymitě?

S. Tak já myslím, že není problém. Pojd'me na to (smích).

J. Takže, jakým způsobem máte v pracovní smlouvě ošetřen výkon VO a SP?

S. Noo, tak jako já v pracovní smlouvě tak nějak jako nic nemám...nebo jestli jako Vám jde o to rozdělení úvazku, že jo.

J. Ano, jde mi o rozdělení úvazku.

S. No tak to jako mám v té pracovní náplni, a to mám 0,8 sociální práci, 0,1 veřejný opatrovník, 0,05 romský poradce, 0,05 zvláštní příjemce důchodu. Takže asi takhle to mám.

J. Bezva, děkuju. Kolik opatrovanců máte na starosti?

S. Eeehhh... Opatrovaců mám teda jako jen dva, ale jako jsou to zlatíčka, který teda stojí za to!!! (smích)

J. Jasně, děkuju. Zajímá mě, kolik opatrovníků máte na obci?

S. No tak jako na obci jsem to jenom já, jinak jako ze zákona starosta, že jo. Ale ten to nevykonává, takže jsem pověřená já.

J. Bezva děkuju. Jaké je rozvržení Vaší pracovní doby?

S. Já teď nevím, jak to myslíte jako pracovní doby?

J. Mám na mysli, jestli neřešíte konkrétně, kdy budete vykonávat soc. práci a kdy veřejný opatrovnictví, nebo máte určené dny jinak?

S. Nene ne, to já jako nemám rozvrženou pracovní dobu podle sociální práce a veřejného opatrovnictví, já prostě dělám, co je potřeba a nějak to jako nerozlišuju.

J. Bezva děkuju. Zajímalo by mě, jestli vnímáte střet zájmu v kumulaci funkcí, a pokud ano, tak v čem?

S. Tak asi vnímám no, asi jako vnímám... (pauza), protože se vnímám jako opatrovník, že jsem jako zástupce toho člověka, ale sociální pracovník je jako poradce. Kdežto ten veřejnej opatrovník je jako koordinátor všech těch dalších služeb aaaaa má takovou tu dohlížitelskou funkci no. A sociální pracovník prostě navede jako správným směrem.

J. Aha, jasně bezva, děkuju. Spolupracujete s právním oddělení na Vašem úřadě?

S. Ne. Na našem úřadě teda právní oddělení nemáme a někdy teda jako cítíme, že to je špatně, ale aspoň se můžeme opřít o to, že starosta má známýho eehhhm ... (pauza) ... známýho (rukama ukazuje uvozovky) právníka, takže občas jsou nějaký konzultace s ním zapotřebí. Takže to prostě podle toho řešíme.

J. Jasně děkuju Vám. Tak jedem dál, zajímá mě, jestli je zapotřebí splnit Zkoušku zvláštní odborné způsobilosti z VO a SP?

S. Jo určitě. Obecná část se teda dělá jednou a jinak teda musím mít ZOZku na opatrovnictví i sociální práci.

J. Už se blížíme do finále. Kolik času z pracovní doby věnujete k výkonu VO a kolik SP?

S. Tak tohle Vám neumím jako říct nebo neumím posoudit, vždycky je to každý týden jinak. Je to podle aktuální situace a je to podle průšvihu, co zrovna ten opatrovanec provede. A sice mám teda jako jenom dva, ale není týden, že by se nic nestalo. Buď jsou to hasiči nebo záchranka nebo policie anebo prostě jsou někde v nějaké zadržovací cele, tak já Vám to prostě asi neumím říct. (smích)

J. Je mi to úplně jasný. (smích) Jaké vidíte klady a zápory v kumulaci funkcí?

S. No klady vidím v tom, že mám jako širší záběr, širší znalosti a širší informovanost. Asi jako mám větší přehled, asi než kdybych byla jen jedno z toho jo, že si jako neumím představit...myslím si, že kdybych byla jenom jako opatrovník, tak prostě (pauza) i když ono by mě to asi stejně donutilo ten přehled mít no. No ale myslím si, že ta informovanost a širší záběr, že jako dobrý. A zápory noooo ehh, jako cejtím tady to rozdělení těch sociálních rolí jo, že jak jsem říkala před chvílí, že ten sociální

pracovník....(pauza) Nebo u toho opatrovníka cítím takovou tu restrikcí jo? Ale u toho sociálního pracovníka to partnerství. Já se teda snažím bejt jako veřejný opatrovník taky parťák, ale nejde to jako pokaždý. Musíte nějakým způsobem něco zakázat. Nebo už jenom to, že vyplácíte peníze, určitou částku, je to něco, co je nařízený soudem a hotovo.

J. Jasně rozumím, děkuju. Jaká je zastupitelnost v případě, že nebudete na úřadě?

S. Tak jako tady žádná zastupitelnost není, já jsem tady sama. V případě potřeby teda zastoupí kolega, ale on je teda soc. pracovník s kumulovanou funkcí kurátora a je to o tom teda, že vyplatí peníze, a kdyby se cokoliv dělo šílenýho, tak jsem jako na telefonu, samozřejmě by to měl dělat starosta, ale (smích) o tom se asi nemusíme bavit, to je asi zbytečný (smích).

J. Jasně nemusíme (smích), je mi to úplně jasný.

J. Super, děkuju. A jdeme na poslední otázku. Aaaaa musela jste někdy v souvislosti kumulace funkcí řešit etický nebo jiný dilema?

S. Ano, jako sociální pracovník bych někdy opatrovance zabila (smích), ale jako veřejný opatrovník si to nemůžu úplně dovolit (smích). Jako vážně teď asi si nejsem vědoma toho, pořád se to jako točí kolem těch sociálních rolí, jak jsem říkala, ale konkrétní příklad si asi nevybavím. Tak snad Vám to k něčemu bylo.

J. Určitě, děkuju moc. Bylo to supr, moc děkuju za Váš čas a za ochotu. Mějte se moc hezky a snad se někdy uvidíme. Krásný den.

S. Není za co, bylo to odlehčení takový.

J. Tak aspoň pro někoho (smích). Mějte se hezky, na shledanou.

Příloha 5: Přepis nahrávky č. 4

Rozhovor se sociální pracovnící a opatrovnící N. z Moravskoslezského kraje

Datum realizace: 16. 6. 2022

Telefonický rozhovor

J. Ahoj, já Tě zdravím, jsem moc ráda, že sis na mě udělala čas.

N. Ahoj, ráda Tě zase slyším (smích).

J. Před začátkem se musím zeptat, zda mi uděluješ souhlas s poskytnutím rozhovoru v rámci výzkumu k bakalářské práci a data, která zjistím, mi budou sloužit čistě k práci s tím, že zůstaneš v anonymitě?

N. No jasně, že ano. Tak povídej.

J. Já vím, že máš málo času, takže je mi jasný, že asi budeš trochu stručnější, ale to nevádí. Takže jedeme, vím, že spícháš. Takže jakým způsobem máte v pracovní smlouvě ošetřen výkon VO a SP?

N. Ano, takže sociální práci máme na 30 % a veřejný opatrovnictví na 70 %, takto Ti to stačí?

J. Určitě, děkuju. Kolik opatrovanců máte na starosti?

N. Máme tedy celkem 18 opatrovanců, z toho tedy 14 jsou v přirozeném prostředí sami nebo s rodinou a 4 jsou v zařízení.

J. Jasně, děkuju. Zajímá mě, kolik opatrovníků máte na obci?

N. Opatrovníků je nás celkem 8.

J. Bezva děkuju. Jaké je rozvržení Vaší pracovní doby?

N. Tak to není vždy stejné, málokdy se to dá naplánovat, ale snažím se o to, abych v úřední dny v odpoledních hodinách byla na pracovišti, a v neúřední dny vycházím za klienty do služeb, na úřady, soudy a tak dále. Takže je to spíše o tom, jak je to potřeba pro ty klienty.

J. Bezva děkuju. Vnímáš nějaký střet zájmu v kumulaci funkcí, a pokud ano, tak v čem?

N. Já tedy vůbec nevnímám žádný střet zájmů (pohoršeně), protože si myslím, že jde v první řadě o člověka, takže o něj pečuji jako sociální pracovník pořádně nebo veřejný opatrovník anebo oboje dohromady a toto tak nějak vůbec neřeším. Tak Tě asi nepotěším, ale já nevím, jak mám na Tvou otázku jinak odpovědět.

J. Mně to takhle asi stačí, děkuju Ti. Tak. Spolupracujete s právním oddělením na Vašem úřadě?

N. Aaa...ano ano určitě. Je to moc fajn, protože když dáváme nějaké podání k soudu nebo řešíme nějaké exekuce, tak nám pomáhají věc řešit. Parafují nám smlouvy, když řešíme sociální služby, dodatek smlouvám a tak. Ale většinu věcí si stejně zastaneme sami. Ale vím, že jiná města nemají možnost spolupráce s právníky a tak si toho velmi ceníme.

J. Jasně děkuju. Je zapotřebí splnit Zkoušku zvláštní odborné způsobilosti z VO a SP?

N. V mém případě tomu tak bylo, protože při studiu na slovenské škole jsem neměla zákon o sociálních službách 108/2006 Sb. Takže jsem absolvovala ZOZku z opatrovnictví i ze sociální práce.

J. Prima děkuju. Kolik času z pracovní doby věnujete k výkonu VO a kolik SP?

N. Myslím si, že tak 50 na 50 a je to samozřejmě navzdory pracovní smlouvě, ale ti opatrovanci jsou samozřejmě opatrovanci. Z nějakého důvodu jsou omezení ve svéprávnosti, takže samozřejmě vlastně se zase vrátím k tomu...prostě když je potřeba, tak to udělám.

J. Jasně děkuju. Vidíš nějaké klady a zápory v kumulaci funkcí?

N. V úspoře času určitě, eehhh. Já si vlastně šetřím čas, protože znám nejlépe tu situaci opatrovance z pohledu sociálního pracovníka i opatrovníka, jakoby z komplexního pohledu a myslím si, že mi to takto vyhovuje, a myslím si, že i kolegům, kteří jsou i služebně starší. A z toho plyne, že zápory žádné nevidím (smích). Vlastně za mě je to moc fajn a nevím, proč se vedou takové debaty o kumulaci funkcí. Myslím, že se v tom lidé zbytečně moc piplají, místo, aby prostě dělali svou práci ve prospěch a v zájmu klienta.

J. Jasně rozumím, děkuju. Jaká je zastupitelnost v případě, že nebudete na úřadě?

N. U nás je zastupitelnost prakticky 100%, protože na oddělení jsme vlastně všichni opatrovníci s kumulovanou funkcí, takže všichni vykonáváme tu stejnou práci. Máme

tak nějak pojem o tom, kdo má jakého opatrovance, vzájemně o sobě víme, takže to funguje skvěle.

J. Bezva, moc děkuju. A poslední otázka. Musela jsi někdy v souvislosti kumulace funkcí řešit etický nebo jiný dilema?

N. Samozřejmě. Například, jestli mám vůbec tu funkci zastávat, protože mi v roce 2014 zemřel manžel. Pak se ukázalo, že před námi za pomoc terapeutky tajil diagnózu paranoidní schizofrenie, jak byl inteligentní. A genetika chtěla a i moje dcery získaly tuto diagnózu. (pauza) Nebo například moji opatrovanci vyrůstali v dětském domově, stejně jako já. Tak jsem si kladla otázku, jestli to zvládnu, jestli se mi nebudou vracet nějaké bolestné vzpomínky, emoce. (pauza) Co když budu ty lidi soudit? Co když na ně budu přísná? Takže asi takto. Nebo jsi to myslela nějak jinak?

J. No to, cos mi teď odpověděla, to je teda silná věc hodně a zodpovědná. (pauza) Ale fakt je ten, že jsem to opravdu myslela čistě jen na tu roli opatrovníka a sociálního pracovníka, jestli tam vnímáš nějaké dilema, něco, co Ti tam nesedlo. Něco, co bys jako sociální pracovník udělala, ale jako veřejný opatrovník ne.

N. Ne, tak to vůbec. Já tyto věci neřeším, jak jsem říkala, jde mi o člověka, je to v zájmu klienta. Řeším ho komplexně a v tu chvíli je mi jedno, kdo jsem.

J. Jasně moc děkuju. Děkuju Ti za Tvůj čas a ochotu a budu se těšit, až se zase někdy uvidíme nebo uslyšíme.

N. Taky děkuju a ať Ti to dobře dopadne.

J. Děkuju, ahoj, ahoj.

Příloha 6: Přepis nahrávky č. 5

Rozhovor se sociálním pracovníkem a opatrovníkem K. UMC Praha

Datum realizace: 15. 6. 2022

Telefonický rozhovor

J. Dobrý den, chci Vám nejdřív poděkovat, za ochotu si na mě udělat čas a zodpovědět mi nějaké otázky k mojí bakalářské práci. Vy jste mě požádal, abych Vám zaslala otázky předem, tak snad to bylo vše srozumitelné.

K. Já myslím, že ano.

J. Před začátkem se musím zeptat, zda mi udělujete souhlas s poskytnutím rozhovoru v rámci výzkumu k bakalářské práci a data, která zjistím, mi budou sloužit čistě k práci s tím, že zůstaneš v anonymitě?

K. Tak z logiky věci plyne, že ano (smích).

J. Takže, jakým způsobem máte v pracovní smlouvě ošetřen výkon VO a SP?

K. V pracovní smlouvě to nemám, mám to v pracovní náplni, tak nevím, do jaký míry je to pro Vás důležitý a mám 0,5 veřejného opatrovníka a 0,5 sociálního pracovníka.

J. Takhle je to v pořádku, šlo mi spíš o rozdělení úvazku a je celkem jedno, kde přesně to je popsáno, ale je to v rámci hlavního pracovního poměru jasně vymezená část.

K. Jo tak, dobře. (zaraženě)

J. Kolik opatrovanců máte ve své městské části na starosti?

K. Je to proměnlivé, teď jich máme 20, ale za půl roku jich může být víc nebo míň. (zamyšleně)

J. To určitě, to znám. Nejste nervózní? Nebo je něco špatně?

K. Ne tak já jen...(pauza) nejsem úplně zvyklej na nahrávání, je to jen pro tu bakalářku, jo? (smích)

J. Určitě, je to jen pro mě a céděčko s nahrávkou předám na školu, ale je to anonymní, takže není uvedeno, z jaké městské části nebo kraje jste. Můžu Vám potom rozhovor pustit, jestli jste s tím ok, a kdybyste i přesto nebyl spokojený, můžeme to zrušit,

je to na Vás a není to nic povinného teď pro Vás, jak jsem říkala, můžete kdykoliv rozhovor zrušit.

K. Ne, to ne. A to máte i lidi z jiného kraje jo?

J. Ano, mám tam Liberecký, Zlínský a Moravskoslezský taky (smích).

K. Jasně tak ok, já bych si to teda potom poslechl.

J. Není žádný problém. Můžeme pokračovat?

K. Ano.

J. Kolik opatrovníků má Vaše městská část?

K. Tak jsme tam jeden opatrovník a jeden sociální pracovník. Jako papírově, každý máme 0,5 úvazek sociálního a 0,5 opatrovníka. Takže fyzicky je tam jeden opatrovník a jeden sociální pracovník.

J. Bezva děkuju. Jak máte rozvrženou pracovní dobu?

K. Otázce moc nerozumím, mám klasickou 40hodinovou pracovní dobu. Výkon veřejného opatrovníka nemám nijak rozvržen jako, že bych v určité hodiny byl jen veřejný opatrovník a v jiný čas sociální pracovník. No nemáme to takhle.

J. V pořádku, super. Zajímalo by mě, jestli vnímáte střet zájmu v kumulaci funkcí, a pokud ano, tak v čem?

K. Střet zájmů bych to asi úplně nenazval. Spíše cítím, takové „pnutí“ v otázce pomoci vs. kontrola, dohled. Jako sociální pracovník pomáhám, jako veřejný opatrovník „kontroluji, dohlížím“. V tomhle si myslím, je výkon sociální práce tak nějak jednodušší. Poradíte, pomůžete a zkompetentníte klienta. Opatrovanci poradíte, pomůžete, ale zároveň musíte dohlédnout, zda se tak stalo a spoustu věcí dělá člověk pak sám. Jisté třecí plochy vidím spíše v tom, když mi vedoucí připomíná, že jsem zejména úředník a pak až sociální pracovník. To mi není příjemné, protože se spíše ztotožňuji s tím, že jsem sociální pracovník.

J. Bezva děkuju. Spolupracujete s právním oddělením na Vašem úřadě?

K. Ano, máme tu možnost, ale kolegy z právního oddělení kontaktuji jen zcela výjimečně. Mám dojem, že je obtěžují. Často řešíme, zda je to v jejich gesci, argumentují tím, že se jedná o samostatnou působnost a že v jejich gesci je pouze

působnost přenesená. A když už se domůžu nějaké odpovědi nebo rady, jedná se spíše o radu hraběcí, ze které nelze vyvodit žádný závěr. (smích)

J. Jasně děkuju Vám. Tak jedem dál, zajímá mě, jestli je zapotřebí splnit Zkoušku zvláštní odborné způsobilosti z VO a SP?

K. Musím mít ZOZ v oblasti opatrovnictví. Jelikož jsme oba opatrovníci vystudovaní sociální pracovníci, na splnění ZOZ v oblasti sociálních služeb není kladen takový důraz, vzhledem ke vzdělání ji máme uznanou. Obecnou ZOZ mít musíme, abychom byli ti správní úředníci (směje se).

J. Kolik času z pracovní doby věnujete k výkonu VO a kolik SP?

K. Hmm, nevím, v praxi to těžko od sebe odděluji. Vzhledem k povaze mých opatrovanců, dělám sociální práci a veřejné opatrovnictví tak nějak najednou. Jsem takový veřejný opatrovník s bonusem. (směje se)

J. To je moc hezky řečeno. Jaké vidíte klady a zápory v kumulaci funkcí?

K. Souvisí s tím, co jsem uvedl u předchozí otázky. Jako výhodu vidím to, že o opatrovaného můžu „pečovat“ – to není to správné slovo, ale že ho můžu řešit tak nějak komplexně – včetně dávek, ubytoven, psychiatrické péče. V tomhle směru hodně čerpám z toho, že jsem i sociální pracovník.

J. Takže vnímáte spíše jenom klady?

K. ... (pauza) Dá se říct, že nevidím zápory.

J. Jasně rozumím, děkuju. Jaká je zastupitelnost v případě, že nebudete na úřadě?

K. Když nejsem přítomen z důvodu dovolené nebo nemoci, zastupuje mě kolegyně. Když je moje nepřítomnost plánovaná, samozřejmě všechno připravím. Plánuji si to tak, aby zrovna nebyl soud, aby se práce s mými opatrovanými minimalizovala třeba jen na výplatu peněz.

J. Jasně a už tu máme poslední otázku. Musel jste někdy v souvislosti kumulace funkcí řešit etický nebo jiný dilema?

K. Etické dilema? To bych úplně neřekl. To vnímám spíše jako veřejný opatrovník ne jako sociální pracovník.

J. Zajímalo by mě jaké dilema?

K. Jinak napětí někdy cítím v případě, že zažívám např. od vedoucího tlaku, že bych měl na opatrovance něco oznámit, protože jsem přece úředník... (pauza) Dejme tomu, že je tady podezření, že klient pronajímá byt, i když je to proti pravidlům. Když bych ho nahlásil na ÚP, který by mu stopnul hmotnou nouzi a příspěvek na bydlení, tak bych měl jako opatrovník problém, protože bych nedokázal uhradit nájem. Pokud si hypoteticky opatrovanec vydělá něco načerno, tak to hned utratí. Stejně, když bych chtěl po bytáku, aby mu třeba neprodloužili nájemní smlouvu. Je to v jeho zájmu, který bych měl chránit? Jako úředník bych měl být ale striktní ... (pauza).

Nebo třeba ... (pauza)... když někdo, kdo je na dávkách HN, tolik šetří, že už ho nelze považovat za člověka v hmotné nouzi. Správně bych měl jako úředník používat o zastavení výplaty. Stane se to u lidí hospitalizovaných v nemocnici, kteří pobírají ID třetího stupně. Jenže já jako opatrovník / sociální pracovník vím, že až ho z nemocnice pustí, už nikdy nic nenašetří a že bude obracet každou korunu.

Kdyby duševně nemocný opatrovanec někoho napadl, tak tam je to přeci jen jasnější, že...(smích).

J. Bezva bylo to K. moc fajn, děkuju za Váš čas a za ochotu. Poslechnete si teď ten rozhovor? Ať jste klidnější?

K. Víte co, asi ne, už jsem v pohodě, jen to bylo divný (smích).

J. Ok, kdyby cokoliv, budu mít nahrávky schované. Tak ještě jednou moc děkuju za Váš čas.

K. Není za co, aspoň změna v tom týdnu taky konečně. Tak ať Vám to jde od ruky.

J. Děkuju a mějte se moc hezky.

Bibliografické údaje

Jméno a příjmení autorky: Jaroslava Zemanová

Studijní program: Sociální práce a sociální politika se zaměřením na komunikaci s aplikovanou psychoterapií

Název práce: Sociální práce a veřejné opatrovnictví na obci s rozšířenou působností

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejná

Rok dokončení práce: 2022

Počty znaku hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh) – 82 843

Přímé citace: 9 – 2774 znaky

Ostatní text: 82 843

Celkový počet znaků: 110 353

vedoucí práce
Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií

Jméno a příjmení studentky: Jaroslava Zemanová

Obor studia: Sociální práce a sociální politika se zaměřením na komunikaci s aplikovanou psychoterapií

Název práce: Sociální práce a veřejné opatrovnictví na obci s rozšířenou působností

Vedoucí práce: PhDr. Hana Hejnová

Technické parametry práce:

Počet znaků textu (bez příloh): 79513

Počet stránek příloh: 18

Počet titulů v seznamu literatury: 24

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

x				
---	--	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

x				
---	--	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

x				
---	--	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření

x				
---	--	--	--	--

(respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

Práce s odbornou literaturou a prameny

x				
---	--	--	--	--

(citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

Formální zpracování

x				
---	--	--	--	--

(jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

x				
---	--	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

x				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice

x				
---	--	--	--	--

(samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

Naplnění cílů práce

x				
---	--	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

x				
---	--	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

--	--	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

--	--	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce

x				
---	--	--	--	--

(publikace, referáty, apod.)

* nehodící se škrtněte

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

**Posudek ponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

V čem spatřujete výhody a nevýhody spojení funkcí sociální práce a veřejného opatrovnictví na obcích s přenesenou působností?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky; v případě doporučení do soutěže o nejlepší DP uveďte nadprůměrné charakteristiky práce v souladu s Vámi výše označeným kritériem formální úrovně, obsahové reprezentativnosti, metodologie a přínosnosti práce pro teorii či praxi):

Autorka zvolila téma práce, které je více reflektováno v praxi než v odborné literatuře. Bakalářská práce má svou teoretickou a praktickou část.

V teoretické části se autorka zabývá základní terminologií a představuje problematiku výkonu sociální práce a veřejného opatrovnictví na obcích s přenesenou působností. Vzhledem k rozdílnosti obou funkcí a zároveň jejich spojováním v praxi úřadů, autorka věnuje samostatnou kapitolu i tomuto spojení.

V praktické části autorka k odpovědi na výzkumnou otázku zvolila kvalitativní výzkumnou strategii. V polostrukturovaných rozhovorech autorka navázala na teoretickou část a s participanty hovořila o okolnostech současného výkonu sociální práce a veřejného opatrovnictví. Autorka osvědčila v rozhovorech i jejich zpracování, že má osobní praktickou zkušenost v této oblasti. V Diskusi výsledky tématické analýzy dává do souvislosti s praktickými poznatky svými i s metodickými výstupy nadřízených státních orgánů. Formální požadavky na zpracování autorka splnila. Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě:

doporučuji

Navrhovaná klasifikace:

1

Datum, podpis: 5.9.2022

PhDr. Hana Hejná

* nehodící se škrtněte

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: **Jaroslava Zemanová**

Obor studia: **Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii**

Název práce: **Sociální práce a veřejné opatrovnictví na obci s rozšířenou působností**

Oponent práce: Mgr. Iveta Jelínková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury:

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

		x		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Vidíte na základě Vašeho výzkumu nějaké rezervy ve spolupráci mezi sociálními pracovníky a veřejnými opatrovníky?

V čem spatřujete specifika sociální práce v této oblasti práce.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Autorka předkládá bakalářskou práci s názvem Sociální práce a veřejní opatrovnictví na obci s rozšířenou působností. Struktura práce je rozdělena tradičně na teoretickou a praktickou část a zvolené zaměření práce je úzce spjata se studovaným oborem.

Teoretická část je postavena na čtyřech hlavních kapitolách, v nichž se autorka z různých pohledů snaží přiblížit hlavnímu tématu práce. V první kapitole seznamuje se základními pojmy, které jsou předmětem předkládané práce. V druhé kapitole práce charakterizuje sociální práci, seznamuje s její historií, legislativou či s profesí sociálního pracovníka v souvislosti s jeho vzděláním. Třetí kapitola teoretické části je věnována problematice veřejného opatrovnictví, konkrétně jeho historii, vzniku, druhům opatrovnictví a také profesi veřejného opatrovníka z několika pohledů. Čtvrtá kapitola je zaměřena, tak jak napovídá její název na kumulaci funkcí výše zmíněných profesí.

Jednotlivé kapitoly v této části práce na sebe příliš logicky nenavazují, je přeskakováno z jednoho tématu k druhému a čtenář se ne vždy přehledně seznamuje s problematikou. Již v první kapitole, která popisuje základní pojmy, chybí srovnání více definic od několika autorů. V některých podkapitolách pak neodpovídá jejich obsah názvu, a také hlavní kapitoly ve svých podkapitolách neodpovídají obsahem. Podkapitoly na sebe logicky nenavazují. Úvod práce je příliš stručný, zasloužil by si mnohem podrobnější seznámení s prací a jejími záměry.

Výzkumnou část práce tvoří šetření, pro které autorka zvolila kvalitativní metodu, formou polostrukturovaného rozhovoru. Cílem výzkumu bylo získat informace o vymezení profesního zaměření veřejného opatrovníka na obci s rozšířenou působností. Dosažené výsledky výzkumu jsou prezentovány přehledně, dle jednotlivých kritérií standardu. Je zřejmé, že autorka se v této oblasti práce orientuje a podařilo se jí své znalosti náležitě využít. Jediné, co bych části této práce vytkla je absence teoretického seznámení s metodou polostrukturovaného rozhovoru, který autorka zvolila a také s metodou analýzy výsledků výzkumu.

Po formální stránce lze pouze vytknout to, že přímé citace v textu nejsou dle normy APA, autorka použila kurzivu.

Použitá literatura odpovídá obsahem i rozsahem nárokům na bakalářskou práci.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji**

Navrhovaná klasifikace: **1 - 2 dle obhajoby**

Praha, 23. 8. 2022

Mgr. Ivetta Jelínková